

HELGÅDAL'S NYTT

UTGITT AV HELGÅDAL I.L.

7. ÅRGANG

1978

PRIS KR. 20,-

AV INNHOLDET
NEVNER VI:

NAVNET
HELGÅDALEN

ET DYSTERT
JULEMINNE

EI GAMAL ÆTT

KLEPPEN
SKYSSTASJON

ULVILLA

UVÆRSDØGN PÅ
LUNNAFJELLET

NATURSPALTEN

BILLEDSTOFF

ULVILLA er i fokus i årets Helgådals-Nytt. Se artikkel inne i avisa. Bildet er tatt fra Storstad høsten 1978 av Arnt Kjesbu.

REDAKSJONEN:**Lasse Johnson sen.****Håvard Elnes****Arnt Kjesbu****Johs. Overmo**

Trykk: Bok- & Offsettrykk

SANNFERDIGE SMÅSTUBBER

Av Jens D. Holmlimo

Severin Helmo

Et par dager før Severin Helmo fylte 100 år, ble res. kap. Sveaas og jeg enige om å ta en tur for å hilse på jubilanten. Men før vi startet ringte vi til Helmo, for å høre om det passet for dem om vi kom en snartur.

«De hadde vært litt skral, med forkjølelse og sånt smått fanteri, men det var bare vi kom

Severin kunne fortelle oss at dem hadde hatt doktoren i husa. «Åså kom e en stakkalong. Han fann ut at han skull sjekk mæ å me de såmmå. Men de hen ongdåkteran e itt te de slag, å han som va åt ås de va nu rettele en skit. Han sa at de va ittnå som feilt mæ.»

Martin Holmen

For noen år siden snakket Martin Holmen om juletreleiting. «De e akk-orat lik æns å leitt jultre som å gå åt veikjom. Når du kjem bortåt i lita gran så bli du ståan å sjå paa om hu e så fin at hu e takan. Men de e så mang småfeila pån at du må sjå dæ om ætte ei som e finar. Men te slut må du gå te baker åt den føsten.»

Gunnar Heir jr.**DAGLIGVARER**

Komm. Norsk Tipping

STIKLESTAD

Tlf. 78134

FORORD

Så kan vi igjen tilby våre lesere er nytt nummer av Helgådals-Nytt. Årets utgave er i tråd med tidligere års. Det er en god del historisk stoff som vi håper vil falle i lesernes smak. Videre er det også i år bra med billedstoff, både gammelt og nytt, og selvfølgelig er det idrettstoff. Da vi fra tid til annen får henvendelse fra lesere som ønsker å komplettere sin samling av avisa har vi i år fått trykket nytt opplag av en del årganger, og disse er nu i handelen.

Salget av avisa har øket jevnt fra år til år, hvilket vi tar som tegn på at avisa blir godt mottatt blandt publikum.

Vi i redaksjonen gjør vårt beste for å tilfredstille leserne. Det er også mange av leserne som er oss behjelpelig med stoff, bilder og ideer. Dette setter vi meget stor pris på, men vi skulle ønske at det var mange flere som henvendte seg til oss. Vi vil i år utfordre alle naturinteresserte til en fotokonkurranse i sort/hvitt. Det skal helst være dyre- og fuglebilder, men vi vil også svært gjerne få inn andre gode bilder fra naturen. Det blir da en beskjeden premiering av de beste bildene, og resultatet av konkurransen vil da komme i neste års utgave av avisa. Vi håper at dette kan inspirere til noen ekstra turer ut i naturen, og at vi får inn mange bilder.

Våre annonsører er også i år velvillige med og støtter vår økonomi. Vi takker alle som på en eller annen måte har vært med å støttet oss slik at det også i år var mulig å utgi avisa.

Så ønsker vi alle våre lesere en riktig GOD JUL og et GODT NYTT ÅR

Med hilsen
Redaksjonskomiteen

Dalavisa

Å kjære, kom ta min hånd, så skal vi knytte et kjærlighetsbånd,
å bli med meg, jeg viser deg det som er mitt.

For vakkert det er det, det vet bare jeg, som har bodd her så lenge.
Å - hør meg, jeg vil prøve å få, deg til å like det og.

Se solen, nå stiger den opp, sakte og rød over Hyllfjellets topp,
se den gyller, mose og røsslyng og busk.

For vakkert det er det, det vet bare jeg, som har bodd her så lenge.
Å - hør meg, jeg vil prøve å få, deg til å like det og.

Hør vinden, i blomster og strå, fuglene flyr over himmelen blå,
å kjenn varmen, når dalen er varmet av sol.

For skjønt er det vist, ja det vet bare jeg som har bodd her så lenge,
Å - hør meg, jeg vil prøve å få, deg til å like det og.

Bli med meg - til fjellet en gang, vandre innover med fiskestang,
få en ørret, og steke den over et bål.

For herlig det er det, det vet da vel jeg, som har bodd her så lenge,
Å - hør meg, jeg vil prøve å få, deg til å like det og.

Se elva, så grå den er blitt, berget langs bredden er speilblankt og slitt,
og en måke har reiret sitt her ved dens bredd.

Nei hat ikke elva, den har jo sin sjarm, hele dalen er kjærlig og varm,
Å - hør meg, jeg vil prøve å få, deg til å like den og.

Sissel

Navnet Helgådalen

Det ser ut til å være forskjellige oppfatninger om hva som egentlig er Helgådalen.

Personlig mener jeg at Helgådalen er den dalen der elva Helgå renner. Så vidt meg bekjent heter elva Helgå fra Veravatnet og til den renner sammen med elva Inna ved Holmen gård i Vuku. Senere har den navnet Verdalselva.

Lærer Johannes Nordnes i Vuku hadde tydeligvis en annen mening. Vi gjengir her noen betraktninger som han en gang har nedtegnet. L.

De øverste gårdene i Helgådalen, Brattåsen og Ottmoen, i bakgrunnen skimtes Bergheim. Bildet er tatt ca. 1900.

HELGÅDALEN

Han Seffen fortalte meg dette. Det var for lenge sidan skyting på Aunet. Det var fest og med talar m.a. for fedrelandet. Då reiste han Ol Jakobsa Helgås seg og sa at det kunne bli flytta opp i Helgådalen. Men- la han til med et sukk- det mangler midler dertil.

Eg veit ikkje kor mykje av fedrelandet som sidan kan vera flytta til Helgådalen, det vantar nok enno midlar. Men Helgådalen har hatt ei underleg evne til å flytta seg lenger og lenger utover dalen. Det siste eg hørte om dette var at Bynahaugen høyrer Helgådalen til. Bjærtum skulekrins er altså heilt okkupert, og snart er Vollen skulekrins også innteken.

Han Ol Jakobsa drog på sin måte stutt opp grensa i dette høve. Han sa ofte: Det er sju bønder i Helgådalen og sju bøner i Fadervår. Og her er vi ved sanninga. Helgådalen er dalføretgrenda- frå Brattåsen til Skjækerefossen. Helgådalen som kjem av elvenavnet Helgå er et vakkert navn. Det tyder etter Rygh ein stad som har med gudsydrking og gjera, noko heilag. Elva frå Veravatnet heiter Helgå til ho har runni saman med Skjækra. Når Musum i Verdalsboka

skriver om gårdene i Helgådalen meiner han i samhøve med gamle skrifter på mtr. 190-194, og mtr. nr. 201-202. Det var i 1600- og 1700 åra kalla Helgådalen eller Verdalsens nybyggere.

Proffessor Amund Helland skriv i 1909 i Land og Folk, N.T. Amt B 1. side 258: «Ovenfor Brattåsen og Ottmoen har elven (Helgåen) retning mot syd-sydvest, men nær disse gårdene bøyer den mot vest-nordvest og beholder i det hele denne retning, indtil den på sin høyre side optar elven Skjækra. Den kaldes nu Verdalselven.

Etter dette blir det sjølvsagt ikkje rett å rekna både Bjartan og Vollen skulekrinsar med til Helgådalen. Men kva er det som er skyld i ranglæra om Helgådalen? Den første og største feilen vart gjort då det vart poststad i Vollen og han fekk namnet Helgådalen. Det var elles den gongen noko rett og sant i det, for Vollen var da poststad for heile dalen oppover, ja også for Vera. Vollen skulekrins har ikkje noko samnamn anna enn Volla-grenda. Frå Skansbakken og austover blir grenda kalla Austbrekka. Namnet på poststaden i Vollen vart

no Helgådalen. Og sidan har mange lag utan kritikk teki namnet Helgådalen. Ja så vidt har det gått at den opphavslege og rette Helgådalen har vori nøydd til heilt å kapitulere og kalla seg øvre Helgådalen. Men namnet på en poststad har ingen rett til å gå over til grendenamn. Og likevel ser det ut til at det er fleire stader det går i same lei. Såleis også i Ulvilla skulekrins. Namnet høyrer først og fremst elva til, og vidare den samling av heimar som ligg attmed elva der ho renn ut i Verdalselva. Men det er heilt meningslaust å fortelja at dei som bur på Aune, på Storstadbakkane, på Holmlibakkane o.s.b. er frå Ulvilla om dei hentar posten der. Kva skal vi så gjera? Vi skal slutta med å fortelja at Bjartan og Vollen skulekrinsar ligg i Helgådalen. Samnamnet for alle krinsar oppover dalen er Vuku sogn. Og vil vi plent ha grendenamn, så kan vi nytta namna på skulekrinsane. Dei gamle grendenamna som Nordkleiva og Austbrekka skal vi også halda på. Kanskje det også ville vera ei oppgave for mange lag å revidera namna sine.

Johannes Nordnes

Ei gamal ætt i Verdal

Tekst og foto: Arne Haldås

Et sterkt folkeslag

Sommeren 1944 var Arne Haldås på sykkelstur oppover Helgådalen for å snakke med en del eldre folk. Vi har fått hans tillatelse til å gjengi noe av det han nedtegnet etter denne turen:

Gunnbjørn Helmomo fødd 20/3-1823, og døydde 8/1-1919. Han vart gift i 1850 med Ingeborg Arntsdotter Bjørstad, fødd i 1820, og døydde i 1896. Dei hadde 6 born ilag, 5 søner og 1 dotter. Av dei er det 4 brør som ennå lever, dei er no 94, 91, 90 og 80 år gamle.

Den eldste av brørne, Johannes G. Myrmo er fødd 16/12-1850. Han vart gift i 1877 med Beret Strådalen, dotter åt Nils Strådalen, (Rensjøen). Med henne hadde han 1 son, Georg. Han var ein evnerik gut, men døydde som ungdom. Mor hans var død 1 års tid før. Johannes vart seinare gift med enkja Kristianne Fætten. Dei hev ikkje havt born ilag.

Som den eldste av flokken måtte Johannes ut som gjætar for sjølv å tena sitt brød, og han dreiv på som gjætar til han var konfirmert. Etterpå for han i skomakarlære, og kom til den kjente emisær Johannes Hansen. Han var ei tid skomakar på Meløy i Nordland, og skomakarar-

beid hev han sidan drive heilt til for nokre få år sidan.

I 1881 kjøpte han småbruket Myrmo i Leksdalen, og bur framleies der. Heimen har han no gjeve over til ein ste-son.

Johannes har vore sers musikalsk, og har elska song og musikk, og han har i lange tider vore leidar for songkor. Han har vore ein roleg og vene-sæl mann alltid, og har vore religiøst instilt sidan han var ung. Tobakk har han aldri brukt, og fråhaldsmann har han vore heile livet.

Systera Oline var fødd 13/5-1852 og døydde ugift 30/7-1915. Ho var heime og hjelpte foreldra medan dei levde. Ho og hadde heile tida ei religiøs innstilling og var ein tru misjonsvenn.

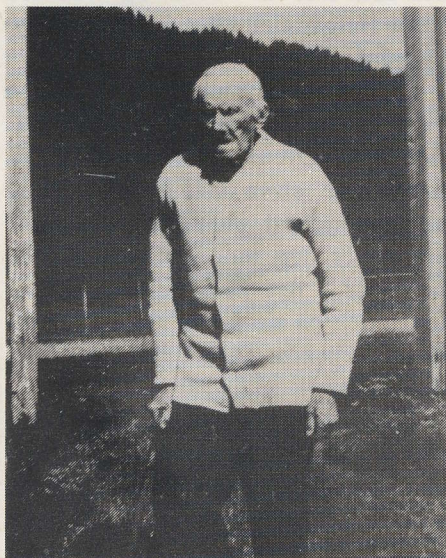
fekk Beret vondt i den eine foten, slik at han måtte amputerast, og ho gjekk sidan med trefot. Fire år etterpå fekk Arnt kneledbrune (betennelse i kneet) og låg på sjukehus i 2 år og kom att med stiv fot. Både to har såleis vore krøplingar den lengste tida av livet. Arnt gjekk skomakarlære hos broren Johannes, og sidan dreiv han skomakararbeid så lenge han greidde det.

Arnt har og vore ein religiøs mann, og har elska song og musikk, han har vore leidar for songkor, og sjølv vore ein god songar.

Johan G. Helmo er fødd 4/2-1855, og vart gift 17/4-1896 med Gurianna Olausdotter Kolstad fødd 7/6-1865. Dei hadde i sitt ekteskap 6 born, av dei er 2 døde. Den yngste av borna, Ingolf, drukna 11/10-1921, då 5 skulegutar miste livet på veg til skulen, ved at ein løypestreng over elva brotna. Og den eldste dottera Inga, gift med Ole P. Kvernmo døydde i 1939.

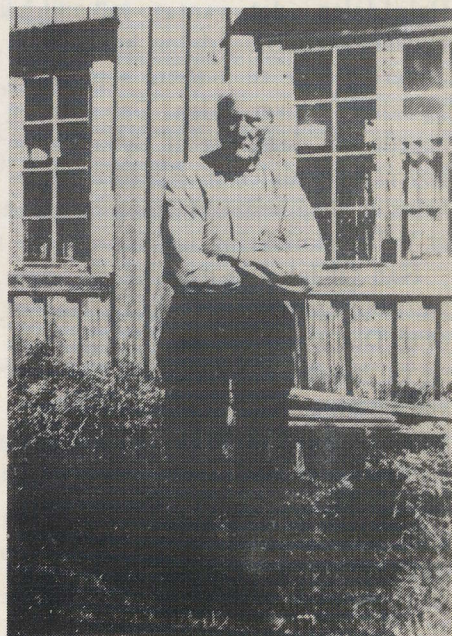

Johannes G. Myrmo f. 16-12-1850.

Arnt G. Helmo f. 21-8-1853.

Arnt G. Helmo er fødd 21/8-1853. Gift i 1879 med Beret Johannesdotter Strådalen, fødd i 1852 og døydde i 1932. Dei hadde saman 8 born, av dei er 3 døde. Dei har sidan dei vart gifte butt på småbruket Lilleenget ved Elnes. Arnt og Beret har havt ein tung lagnad. Straks etter dei var gifte

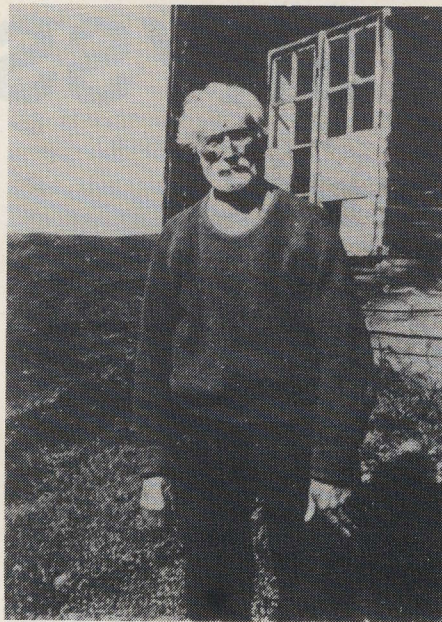
Johan G. Helmo f. 4-2-1855.

Johan kom ut som gjætar da han var 9 år gamal, og dreiv på som gjætar til året etter han vart konfirtert. Han gjekk så skreddarlæra hos Olaus Nordnes. Sidan reiste han på underoffiserskulen i Trondheim, og tok sersjanteksamen hausten 1878. Tenestgjorde så som Korporal ved Innherad Bataljon i 3 år. Gjekk så over til Trondhjemske Kavalerikorps og vart tilsett som handverksersjant. Frå 1/1-1911 vart namnet på Trondhjemske Kavalerikorps brigda til Nordenfjelske Dragonregiment. Han vart no forfremja til furer frå same dato, og var furer til 4/2-1915, da han fall for aldersgrensa og fekk pensjon.

Han forpakta så gården Røe vestre, og dreiv den i nokre år til han i 1928 kjøpte gården Byna, som han enno eig og driv, og han er utan tvil den eldste gårdbrukaren i Verdal, og står framleies i vedskjulet kvar dag og hogg ved.

Martin G. Helmo var fødd 30/4-1858. Han reiste til Amerika i ung alder, og døydde 8/5-1886 i Minneapolis, og er gravlagd der.

Anneus G. Helmo er fødd 7/6-1864. Han er ugift, og var heime hos foreldra og hjelpte dei. Sidan kjøpte han eit jordstykke av Kulslie og bygde seg sin eigen heim, der han sidan har butt.

Aneus G. Helmo f. 7-6-1864

Sidan han vart så gamal at han vanskeleg kunde stella seg sjølv, er han flytta på Gamleheimen om vint-rane, men når våren kjem fer han heimatt til si eiga grue. Han for i sine år mykje på Telegrafarbeid, og har elles om sumrane vore i Rensjøen i Sverige og drive slåttonnarbeid.

Alle desse syskina har vore svært musikalske, og songevna har dei fått i voggegåve. Dei har dessutan allesaman havt eit uvanleg godt minne, serleg når det gjeld å ha greide på gamle ætter i bygda.

Det har i den siste tida vore bilæte i blada av fleire gamle syskin, som tilsaman har vore svært gamle. Desse fire brørne som det her er bilæte av, kjem også langt når det gjeld alder, då dei tilsamman er 355 år.

Alle fire er enno oppe kvar dag, men åt dei tri eldste tek det til å skorte noko på syn og høyrslé.

Det er ein hugnad å slå av ein prat med desse heidersmennene å høyra dei fortelja om gamle dagar, ein sitt liksom att med ei kjensla av, at ein hev fått ein glytt inn i norsk soge, for lang tid bakover.

Så langt Arne Haldås. Siden den tid er naturleg nok samtlige gått bort, og vi har undersøkt hvor gamle de ble.

Johannes døde den 30/5 1945, 94 år gammel.

Aneus døde i 1946 og var da 82 år.

Arnt døde i 1947 og var da i sitt 94. år.

Johan døde i 1949, også han 94 år.

Til sammen hadde da disse fire brødre levd i 364 år, så det må i sannhet sies at det var et meget sterkt folkeslag.

Gamlesetra

Den gamle setra oppunder fjella,
ho står så einsam, så låg og grå.
Det er lenge sidan ho høyrd bjella,
og ku og sau om husa låg.

Den gongen var det så ljost og trivleg,
og sola skein over berg og nut.
Og inni selet, der var det livleg,
for budeia, jenta og ein gjetargut.

Eg let opp døra, som skjelv og hoppar,
og dett av hengsla når ho kjem opp.
Der inne fanst både traug og koppar,
og varme fellar for ein frosen kropp.

no er det att berre svarte soten,
som framleis ligg inni gruva her,
og brisken er både grå og roten,
og musa bur inni fellen der.

Sjå der på bordet står rømmekollen,
her er så audt og så stilt og vart.
Om lausdagsnatta, med dans på vollen,
eg ser dei for meg, det er så rart.

Men eg snur om og må ned til bygda,
må heim til hus og til fjøs og stall.
Og att ligg setra der attklang ljomar,
av gutelått og av jentetrall.

Sissel

KLEPPEN SKYSSTASJON

Av Tomas Kleppen

Kleppen skystasjon ca. 1920.

Fra mitten av tyveåra til slutten av krigen, var Kleppen som en privat skystasjon for oppsitterne i fjellgrenda Vera- og ellers de mange skogsarbeiderne som arbeidet innen den 20 km lange strekka som vi daglig kaller Verafjellet.

Veien til Vera måtte folka deroppe brøyte sjøl - så de som er unge i dag kan ikke tenke seg det slit for både hester og folk når det kom et snøfall og veien måtte opp. Da måtte alle som hadde hest ut. Da var det å binde truger på hesten, ta selv på skiene for å spare på kreftene til hesten. Det gikk alltid bra med brøytinga, alle var avhengig av veien, så alle gjorde sitt beste når de blei utkomandert. Jeg husker engang under ett storsnøfall de måtte bruke truger helt til Ottmoenget - men det var nok flere ganger det.

Jeg vil si det måtte til både tolmod og slit på vinters tid for folka i Vera. Ei lang tid var nærmeste handelsmann i Vuku og da gikk det som regel 3 opptil 4 dager på en tur til handelsmannen, og tyngste biten var den siste over Verafjellet, og oftest måtte de på med truger der.

Verste tia var under julehandelen, med plass for både hester og folk. Vi hadde plass for 4 hester i stallport og fjøslåne men da blei det nokså trangt.

For folka var det bedre, blei det noen gang så mange, att det blei forlite sengrom, lå de yngre på flatseng på golvet, alt gikk bra, ingen klaga.

Noen ganger samordnet Verabyggerne seg imellom og tok hver sin dag, for plassen skyld, når det ikke var nødig med brøyting over fjellet.

Det var mye varekjøring til folk som hadde skogsdrifter innover Verafjellet, høy og havre m.m. Disse måtte ofte overnatte, og varene has i hus til de blei hentet. Heldigvis var det bra romslige uthus de gamle bygga på Kleppen, men trangt blei det ofte. Det kunne ta tid før varene blei hentet, veier og føreforhold var ikke alltid de beste på denne vei-strekning.

Det var ikke å stikke på butikken i middagstia derifra i disse dager nei! Generasjonen av idag kan nok tvile på det jeg skriver, men det er ingen overdrivelse, for det er unødvendig.

Det bodde mye folk i Vera på denne tid, det var 13 bruk som var bebodd, ofte mange i familien, pluss de fremmede skogafolket. Jeg tror rundt regnet det var ca. 200 oppsittere, stort og smått. Så det var til sine tider, det merket vi, især i vinterhalvåret stor trafikk.

Etter noen år begynte Kristian Holmen med foretning i Skjæker-

fossen, og da blei det en stor lettelse for både Vera og Helgådalen, men mest for Vera, butikkveien for dem blei ca. 40 km kortere, så nå gredde det seg med ei overnatting. Bare de få gangene de skulle på Øra eller skogkontoret i Vuku tok det lenne tid.

Det var mye bråk med all denne ferdsla, men det gikk over i vane att det blei litt romantikk over det hele, att slik skulle det være. Jeg husker mor sa ofte når det blei en stund det var stille med losjifolk. At det virka så dødt, det var nesten trist, enda det var hun som hadde det største bryderiet. Re senger og kaffe måtte kokes når fjellkara kom frosne til gards.

På de mørke vinterkveldene rundt ovnen var det moro med delvis historier og skrøner, så kveldene gikk fort.

På denne tia var det ikke på moten med heilskjegg, men en stor del av de gamle Vera-bygger la an skjegg om vinteren, de sa det blei mye varmere til ansiktet.

Jeg husker vi hadde en fremmed hugger ett år, som skulle være hos oss over jula. Vi hadde sluttet med skogsarbeidet og han stod i vedskjulet og drev med vedhugging. Han hadde ikke sett noen av disse skjæggekara ennå.

Da de kom og skulle gjøre julehandel, og de hørte det var folk i veaskjulet, trodde de sikkert det var meg, og tittet inn, men når de så en fremmed mann gikk de uten å si ett ord. Etter en stund kom to nye skjeggisser å tittet inn. Tilslutt kom Ole Haldorsen fra Sørvera og så inn, Helt hvitt hår og langt skjegg som også var drivende hvitt. Men da begynte veahuggeren å spikulere, han gikk inn til mor mi og sa: «Hva i all verden var det slags rase folket oppe i Vera var av?» Mor lo godt til han og sa att dem er ihvertfall ikke farlige.

Mye morsomheter var det gjennom de mange og lange vinterkveldene i

alle år, det kunne blitt en diger bok om alt var nedtegnet.

Det er en episode fra en av vintrene som jeg aldri kan glemme. Dengang Halvar Nordvera narra mor mi opp i stry. Jeg skal si deg hun var ikke nådig når hun oppdaga trikset hans, men det foregikk på en slik måte att hun måtte le av sig selv når alt vart oppklara.

Joda! Halvar var en liten luring — en lettlivet type, alltid med på morskap, både blant ungdom og eldre. Han var nokså gammel da dette hendte. Det var en vinterkveld, han kom å ville ha losji, ingen av oss kara var hjemme, bare mor. Han ba om hun ville sette inn hesten og gi han mat for han var så sjuk. — OG om han fikk legge seg med en gang. Jo da! Mor så han var både bleik og elendig, ba han sette seg til hun fikk ta seg av hesten — noe hun hadde gjort ymse ganger før. Hun spurte om han ville ha kaffe eller varm melk. Nei takk! Han ville helst legge seg med en gang - og det fikk han, senga stod alltid reidd om vinteren.

Om morgenen kom han tidleg opp, var helt pigg — drakk kaffe og dro videre så fort som mulig. Mor undret seg litt over at han blei så fort frisk, men tenkte ikke mer over det.

Ut på ehta samme dag kom hans

svigersønn Albert Spillum som hadde skogsdrift på Djupdalen, for å hente noen varer — mor fortalte ham hvor syk Halvar var — og mente det var ansvarsløst å la den gamle mannen reise alene, men Albert trodde ikke han var så farlig sjuk. Han hadde fått noen drammer hos dem da han var innom koja, så han var vel litt beruset. Men da lovte mor han skulle få igjen når han kom tilbake, for at han hadde narret henne.

Om et par dager kom Halvar igjen og skulle ha husrom. Far og jeg var hjemme da. Vi hadde hørt om episoden, så vi var spente på utfallet. Han kom inn og spurte om hus. Mor sa ingen ting føren han spurte om hun hadde noe på kaffekjelen, da greide hun ikke å tie stille. Du har ikke fortjent noe kaffe ikveld, var det rett! Men jeg kommer aldri til å hjelpe deg flere ganger, om du er aldri så sjuk — du er ikke full ikveld da.

Senere på kvelden, når vi pratet om dette måtte hun le av seg selv - og av hvor godt han spilte korta når han fikk narra henne uten den minste mistanke. Du hadde høva best til skuespiller du - sa hun. Og måtte smile med seg selv.

Om morgenen spurte han hva hun skulle ha for losjiet. Hun bruka aldri å forlange noe - dem fikk betale

ettersom dem hadde råd, fra 50 øre og opp til et par kroner for kaffe og sengrom, for det var smått om penger for mange i 30-åra. Men du Halvar skal få betale for narreriet også, for du har god råd. — Jeg skal ha 4 kr.

Halvar tok opp en tikrone og ga henne - og med et lurt smil sa han: Denne skal du ha fordi du var så snill mot meg og hesten, samt for den overhalinga du gav meg - det lika jeg.

Du kan tru det var ei som blei glad — smilte og takka og det var for mye lell. Du vet det var ikke ofte ei husmor hadde så mye penger å rutte med i disse åra.

De kan vel lure på at det er bare vinter jeg skriver om. Jo, det var da sommere disse åra og, men da var det ikke så mye overnattinger heller.

Forresten over midten av tredveåra begynte de å kjøre bil over til Vera, og da blei det helt nedtrappet om sommeren.

Og noen år senere blei det plogbrøyting over fjellet, så om ikke lenge var Kleppen som privat skysstasjon overflødig. Men disse åra var ei minnerik tid for oss på Kleppen som jeg aldri vil glemme. De fleste av disse gamle kara er nå borte.

Som vertsfolk disse åra var mine foreldre Oline og Martin Kleppen.

Glassmester

Tlf. 78346

Bremseth Sport

Tlf. 78862
VERDAL

Distriktets dekklager

Salg

Service

Startbatteri - Kjetting

Duun bilhengere

VERDAL

Tlf. 78208

Innherad Teglverk

ønsker God Jul og Godt Nyttår
til ansatte, kunder og forbindelser

ULVILLA

— et gammelt industrisamfunn

Av Johannes Overmo

Gjennom flere hundreår var Ulvilla et industrisamfunn her i Verdal. Det var vasskrafta fra Ulvill-elva, der den kaster seg i ville stryk nedover Ulvillberga, som var grunnlaget for alle kvernhusa, sagbruket og stampe-ria. Handels-, håndverks- og gjest-giverivirksomheten kom som en følge av trafikken i forbindelse med den ovenfor nevnte industrivirksomheten.

KVERNHUSA

Vi skal ikke her gå særlig grundig inn på møllevirksomheten i Ulvillberga før i tida. Til det er stoffet for omfattende — det passer bedre i andre publikasjoner. Men vi skal nevne litt for å gi et innblikk i omfanget.

I alt skal det finnes tomter etter mer enn 20 kvernhus langs Ulvill-elva, fordelt på 12 eiere. Møllevirksomheten i Ulvilla kan med sikkerhet føres tilbake til før år 1500. I Verdalsboka, bind 4, kan en under gården Auskin lese:

«--- ligger ther Wndher eit stoort audn som Sælvvænæss heither oc quernestøde j Vlwildenne.»

(Aslak Bolts Jordebok, 1430)

At kvernstedet ble spesielt nevnt i Jordeboka tyder på at det ble ansett som verdifullt for gården, og en må kunne anta at det allerede dengang ble drevet leiemaling der.

Møllevirksomheten i Ulvilla var nok på sitt største først på 1800-tallet. I 1794 var det en rettssak i Ulvilla om utnyttelsen av vasskrafta mellom kvernbrukerne og eierne av Ulvill sag (se avsnittet om sagbrukene). Vi siterer herfra:

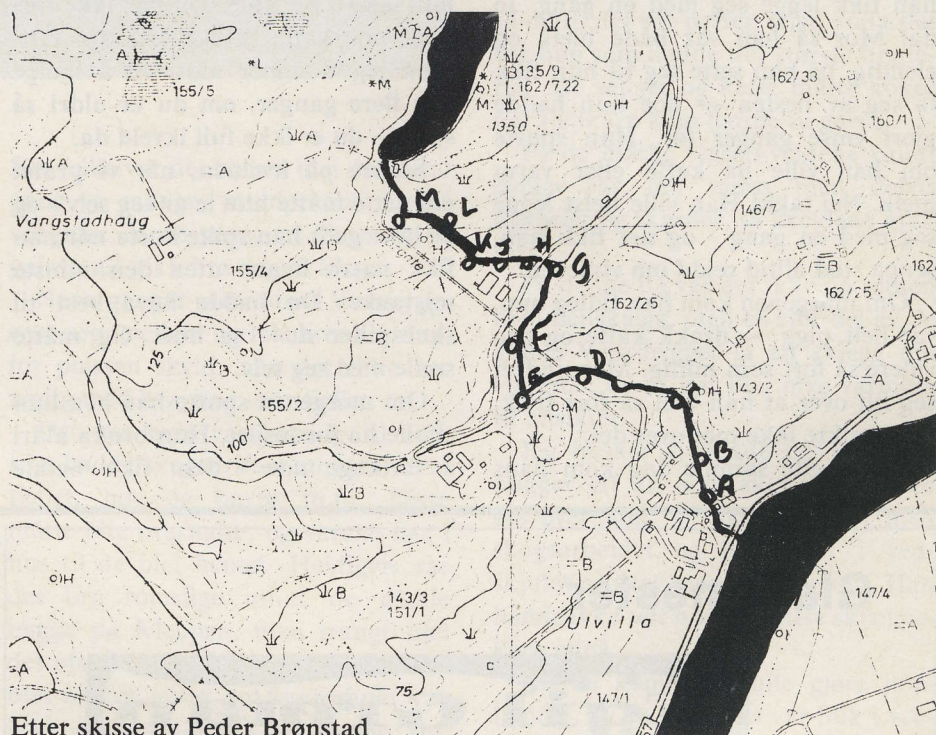
«Anno 1794 den 21ste Juli blev Retten saat paa Pladsen Ulwild ved Ulwild Saug i Wærdalen med efterskrevne af Kongelig Majestets Foged Lund opnævnte eedsvorne Laugrettesmænd: John Johnsen Øf-

En av grunnene til at Ulvill-elva ble så godt utnyttet låg i at vannet fra Kjesbuvatnet har en enestående evne til å holde seg isfritt vinteren gjennom.

Etter at kraftstasjonen ble bygd i 1913-14, har linjenettet sørget for å lede energien fra Ulvillvasskrafta utover bygda. Tidligere måtte energi-

en utnytted der den var å finne. Så det var den moderne teknologi som sparka bena under Ulvilla som industrisamfunn.

Folketellinga for 1875 viser at det bodde 67 mennesker i Ulvilla dengang. I dag bor 17 mennesker der. Med Ulvilla menes her tettstedet vest for utløpet av Ulvill-elva.

Etter skisse av Peder Brønstad

KVERNHUSA langs Ulvill-elva:

A: Sunnistugguhuset (Danielstuggu på slutten)	B: Reppeshuset
C: Larshaughuset	D: Vest-Grunnhuset
E: Jostugguhuset	F: Danielstugguhuset
G: Storstugguhuset	H: Bredinghuset
I: Prestenghuset	K: Kårenghuset
L: Holmlihuset	M: Vangstadhuset

skind, Thore Olsen Hielland, Morten Jonassen Kulstad, Jeremias Andersen Storstad, John Thoresen Præstegard og Thore Sivertsen Præstegard, for Requirenterne Kjøbmand Thonning og Broder Hagens Forlangende at besiktige de til Ulwild Saug henlagte Skove til at høine Quantid Erholdelse.»

Under denne saka var Rittmester Lyng «Laugværge for Enchen Marit Grunden». Dette var visstnok samme Elling Lyng som i 1783 fikk bygd Molåna (hovedlån ved Verdal Museum). Vi siterer litt fra Lyngs innlegg:

«Som Gaardbryger og Befal i Wær-

dalen maatte Komparenten til lige ærbødigt bede at Sorenskriveren og Laugretten ville lade falde under deres Betragtning at i Elven Ulwilden er bygget og skattelagt 13 eller 14 Aargangs Møller paa hvilke Almuen af Wærdalen saavel som af de 3de Præstegielde Skog- nen, Inderøen og Sparboen deres Korn mahlet. At Wandet som driver disse Aargangs Møllebruger med Fliid samles og opbevares af Quernbrugets Ejere i en Dæmning som de vedligeholde, at en større Quantitet Wand vil utløbe af Dæmningen naar et større Quantum Bord skal skiæres paa Ulwilds Saug: at Kornmøllerne derved kan komme til at mangle fornødent Wand om Winteren, og Følgerne deraf maatte nødvendigvis blive at Boigdens Almue maatte komme i største Forlegenhed for deres Korn- mahling».

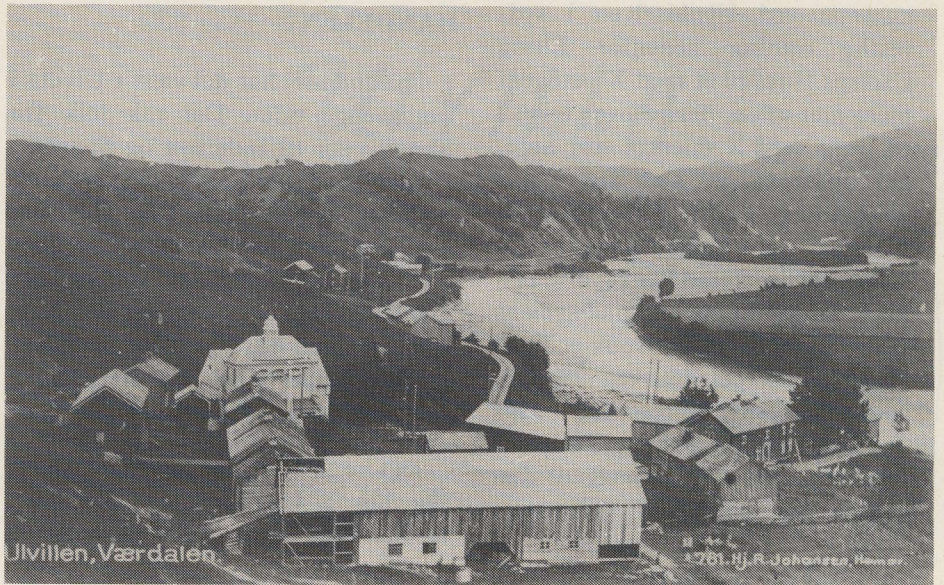
De siste kvernhusa som var i bruk, var de to nederste. Kristian Ulvild var siste møllemester i kvernhuset ved Danielstuggu. Den vart nedlagt da kraftstasjonen vart bygd. I kvernhuset ovafor rådde Ellev Kveinnmainn grunnen. Han var fra Henrikstuggu og het egentlig Ellev Henriksen. På slutten bodde han på Dalen ved Holmsbrua. Han pleide å ta skyss hos folk som kom med kornlass oppover om morgenen, og om kvelden satt han på mjøllasset tilbake.

Hvor tok de kvernsteinene fra?

Det er sagt at det var ulvillbygger som tok ut kvernstein i Fersvola, men om dette er riktig skal være usagt. Jeg har ikke funnet noe skriftlig svar på dette. Ved Tosteigan har det vært et kvernsteinsbrudd i gammel tid, men ellers vet ikke jeg av noen her i nærheten. Hvis noen av Helgådals-Nytt's lesere vet noe om dette, er det interessant å få høre.

SAGBRUKET

Den gamle vassaga i Ulvilla stod omtrent der kraftstasjonen er i dag. Fremdeles kalles den lille bakken der E-verkets lagerbygg står for Sagvelta

Bildet tatt fra nordvest ca. 1920.

Ulvill Sag kan føres tilbake til år 1657, da Peder Wiibe til Gjerdrup, kongelig Majestets Befalingsmand over Trundhjems Len, den 7. august gav konsesjon for Ulwild Saug til «ærlig og velagtet Mand Hans Bastiansen, Sorenskriver over Stjørdals- og Selbo Fogderier».

Sagbrukene hadde den gang konsesjonsplikt med hensyn til hvor mye skurlast de kunne skjære årlig. Dette var for å hindre rovdrift på skogen. Og i slutten av 1600-årene hadde nettopp Ulvill sag konsesjon på det største kvantum av alle vass-sagene i Verdal kommune. Sagbruket fulgte eierne av Værens og Juldals almenning opp gjennom årene, og gikk stort sett uten stans til nedleggelsen i 1807. Det var bygd bom over Helgaa fra Selnesset til Ulvilla.

Her i landet ble de første vass-sagene tatt i bruk rundt år 1500, til Trøndelag kom de ett hundreår senere. 1650-60-årene måtte være ei gunstig tid for avsetning av skurlast, for bare her i distriktet er det flere sagbruk som fikk konsesjon i de årene. Kan her nevne noen av disse (Hartmann/Lykke: Værdalsbrukets Historie):

Grundfoss øvre (Fossnes) Sag: Peder Juel 1655. Gjennom tidene flytt litt opp og ned, men alltid på sydsiden av elva. I drift til ca. 1872, da damp-saga på Ørmelen ble bygd.

Grundfoss nedre: Bygd ca. 1710, nedlagt 1872. Bommen som ble benyttet til å plukke opp tømmer til Grundfoss-sagene på 1800-tallet, gikk fra Sørliberget over til Bomberget mellom Selnesset og Steingrunnan. Brukets leilendinger var forpliktet til å kjøre tømmer fra bommen til saga.

Blokko sag. Erik Schanke 1657. Her var drifta ujevn, og saga flyttet en gang opp til Høysjøen, noen ganger nedenfor Langdalsbakkene. Ved Blokko var det for øvrig sagbruk så sent som i 1950, da selvsagt ikke drevet av vasskraft.

Vangstad Sag. Rasmus Hagen ca. 1710. Nedlagt ca. 1880-90.

ALMENNINGEN

Det var et spesielt areal i Ulvilla som ble kalt almenningen. Der hadde de besøkende rett til å ha hestene sine mens de venta på at kornet skulle bli malt.

Grensene for denne almenningen kan vi finne beskrevet i et dokument fra 9. september 1871.

Vi siterer herfra:

«Ved den stedfundne deling av den Møllebrugerne i Ulvildelven til- liggende almenning er grænse mellem de forskjellige eiendoms- parter av Ole Larsen Ulvild samt den Værdalsgodset tilhørende gaard Vangstad og dens parter af samme almenning bestemt og af- mærket som følger:

Grænsen gaar fra en Xset bjerg-

hammer ved Ulvildselven i syd-vestlig retning nedenfor Elling Larsens Huse til et med X betegnet bjerg nær veien, derfra over veien i nord til en med X mærket stor Sten, der ligger ca. 20 alen fra veiens tverbøining, derfra i vest over et nerløb til en i bækkens kam ned-sat stenhelle, fremdeles i sydlig retning langs kammen paa veiens vestre side til et X, som er indhugget i Bjerget omtrent 20 alen vestenfor veiens tverbøining i sydlig retning. Herfra bøier grænsen i lige linje mod nord opover til den skarpe eg bag Nils skomagers plads.»

Her nevnte «Elling Larsens Huse» går av Folketellingene for 1875 å være det vi på skissen har kalt Smeddiberget. Nils skomager er oppført under «Nilsstuen», som sannsynligvis er Rasmusstuggu på vår skisse.

STAMPERIENE

Gammelt brukte stamperen, eller tøveren, å sitte på en lav krakk i peiskroken med en stamp med varmt vann foran seg. Så satt han der med vadmelsveven mellom hendene og trampa og arbeidet med berrføttene nede i stampen. På den måten fikk han ut loa i veven, og vadmelet ble mjukere og varmere enn det var utøvd. Disse tøverne for bygda rundt med arbeidet sitt, og kunne nok ha mangt å fortelle til kjerringene mens han satt der i peiskroken. Dette er opphavet til et uttrykk vi har den dag i dag: Tøvsnakk, som betyr historier en ikke skal tro altfor mye på.

Men også tøverjobben ble tatt over av maskinelt utstyr. I Ulvillla var det i alt 3 stamperier: I Sunnistuggu-uset, Larshaughuset og Storstuggu-uset. Stamperiene var avhengig av mye vann, for å drive «Håmmåren» som stampa og snudde tøyet. Man måtte være påpasselig så det ikke ble floker i veven, og dessuten var de omhyggelig med å sette inn vev med passelig lengde og bredde.

Det er fortalt at den første tida Eide drev ullvarefabrikk på Levanger sendte han tøy til Ulvillla for stamping.

HANDELEN

Landhandel har det vært i Ulvillla i uminnelige tider. Det rak folk fra Skogn i sør til Inderøya og Sparbu i nord som skulle ha kornet sitt malt, og disse skulle ha et sted å ta inn mens møllemesteren gjorde jobben sin. Slik ble mange av stugguene i Ulvillla brukt som gjestgiverier. Dette sammen med den naturlige trafikken av folk lenger oppe fra Helgådalen skapte grunnlag for handel.

Det hette at to handelsmenn klarte seg bra i Ulvillla, men kom den tredje, ville en av dem gå konkurs ganske snart.

I dag råder Verdal Samvirkelags filial grunnen alene. Bygningen ble oppført i 1930 med Anton Aamo som den første bestyrer. Han hadde da i tre år drevet filial i Storstuggu. Sønnen, Jens Aamo, tok over som bestyrer etter sin far, og nå i dag er Odd Holmli bestyrer.

Den siste privatbutikken som var i drift, var Ulvillla Handelslag, som vart nedlagt i 1958. «Nerbua» hadde da vært drevet sammenhengende av familien Holmli siden Håkon Holmli tok over etter Nikolai Skrove i 1914. Håkon Holmli drev handelen til sin død i 1931. Deretter ble det stiftet et aksjeselskap, B. Holmli A/S, som varte 4 år. I 1935 ble så Ulvillla Handelslag stiftet. Bergitte Holmli, Målfrid Holmli Indahl, Ivar Holmli og sist Odd Holmli var de ansvarshavende ledere i perioden 1935-1958.

Før Håkon Holmli drev som nevnt Nikolai Skrove forretning her noen år, og før han igjen Ole Leirset. Før han igjen drev Siri-Anna og Sevald Hage «Nerbua» i mange år.

Også «Øverbua» var et begrep i Ulvillla. Det var i Storstuggu denne butikken holdt hus. Anton Aamo drev her sist i tidsrommet 1927-1930. Før han drev Kristian Haugan forretningen. Ole Flyum drev forretning i lang tid, før og etter århundreskiftet. Ellev Ellingsen, f. 1833, drev forretning her både i 1865 og 1875. Familien reiste siden over til Amerika.

I Jostuggu drev Ola Kjøpmann landhandel både i 1865 og 1875.

I Raskstuggu drev John Grunden landhandel i tidsrommet 1890-1900. Da overtok Ingeborg-Anna Storstad. Etter at hun ble gift med Elling Larsen i 1904, kjøpte de Bøgsethstuggu av Bardo Gudmundsen, og drev landhandel her i vesterstuggu i 1904-1917.

For moros skyld kan vi nevne opp en del varepriser fra 1911:

1 kg kaffe	kr. 1,55
1 » sild	» 0,25
1 » havregryn	» 0,30
1 » hvetemel	» 0,30
1 » byggmel	» 0,27
1 » rugsikt	» 0,19
1 » raffinade	» 0,63
1 kvartrull tobakk	» 0,50
1 par tresko	» 0,50

STUGGUENE I ULVILLLA

var bygd til boliger for møllemestrene, og var husmannsplasser uten jord. Henrikstuggu, Jostuggu, Storstuggu og Klokkearstuggu var husmannsplasser under Vest-Grunnan. Sunnistuggu og Berget under Larshaugen.

Stugguene var oppkalt etter dem som bodde der, og navnet skiftet etter generasjonene. De navnene vi opererer med her, skriver seg fra siste halvdel av forrige århundre.

Henrikstuggu stod omlag der Samvirkelagets filial står i dag. Oppkalt etter Henrik Johnsen, født 1810. Svært mange mennesker i Verdal kan føre sin slekt tilbake til Henrik Johnsen.

Jostuggu var oppkalt etter før nevnte Ola Kjøpmanns far, Jon Olsen. Mesteparten av slekta er reist over til Amerika.

Sunnistuggu er den eneste av stugguene som er oppkalt etter ei kvinne. Det skulle tyde på at vi her har med en markert personlighet å gjøre. Fra Peder Brønstadts opptegnelser har vi fått følgende:

«Um Sunni Ellevsdatter vert det fortald at ho var smellande vakker. Ein gong var det ein kvennmann som var i Ulvilla og mél. Han hadde fått lyst til å taka ikring ho Sunni, og gav seg no til å stå på lur uti gangen. Sunni kom utanfrå med sild. Då karen skulle prøva seg, smurde ho til med silda og skulde slå, men traff ikkje karen, men veggen, og der vart ein feit-flekk som aldri ville gå burt.

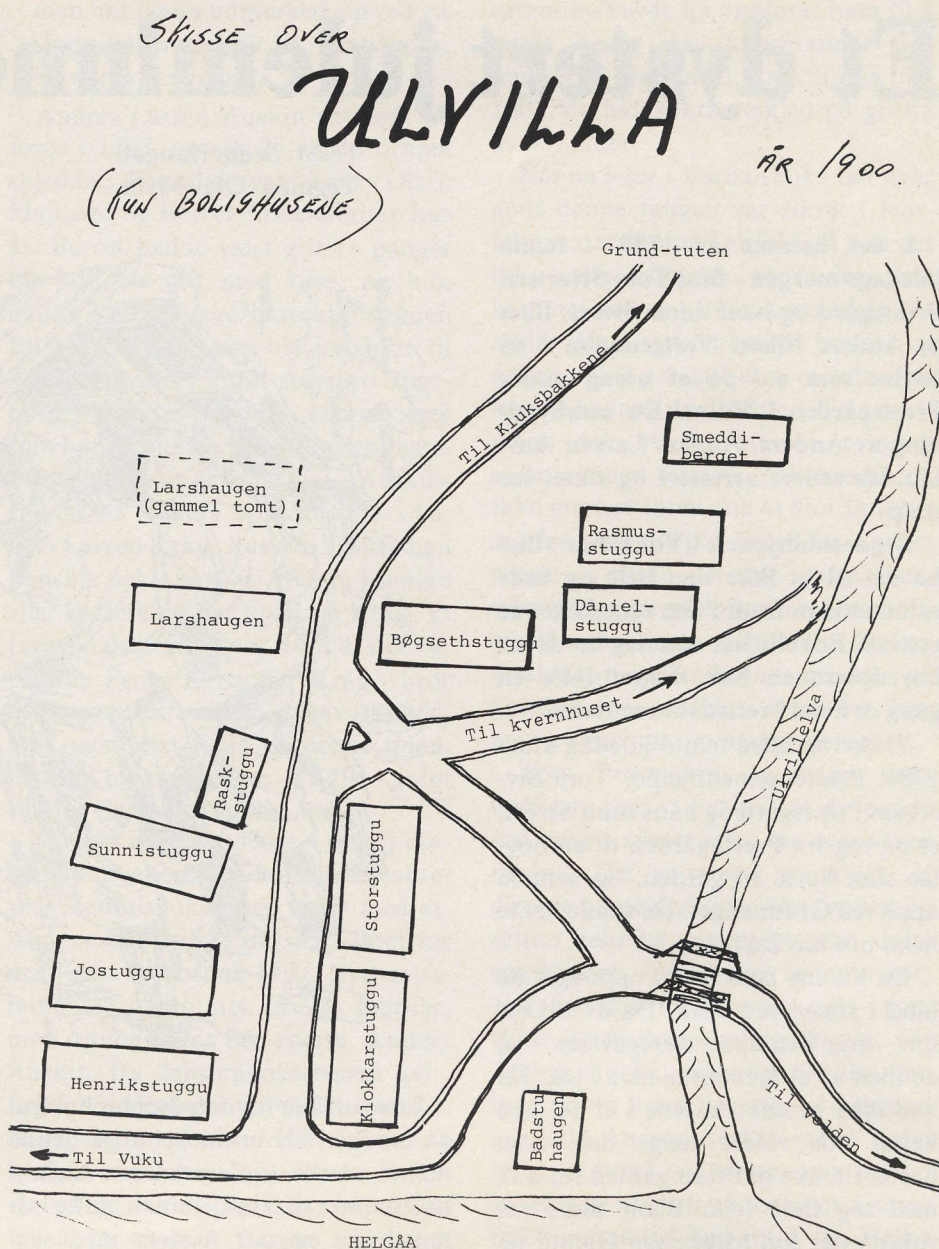
Sunni Ellevsdotter hadde 3 silke-kåper, 2 svart og 1 blå. Dei var gjort som kep og utan armar, men fotside. Det var silkefor og hals-linning. På den blå kåpa var det raudt oppmed halsen og eit blankt hekte».

De siste som bodde i Sunnistuggu, var Hanna og Andreas Væren. Andreas drev med kjøp og salg av gamle klær, sko, flasker og anna. Distriktet hans var hele Innherred, og han var ofte til Trondheim. Varene bar han på ryggen.

Raskstuggu var bygd av John Grunnnan rundt 1890 og brukt som landhandel. Ingeborg-Anna Storstad, senere Larsen, tok over handelen rundt 1900 og drev der til i 1904.

Larshaugen er oppkalt etter Lars Jeremiassen, som kjøpte gården av eieren av Øst-Grunnan i 1811. Som navnet forteller stod husene lenger nord, oppe i bakken, til å begynne med. Gården eies i dag av Ottar O. Holmli, som kan føre sin slekt tilbake til Lars Jeremiassen.

Badstuhaugen var ei lita stuggu på nedre side av vegen, like vest for utløpet av Ulvillaelva. Her bodde sist Grete Helden. Om henne er det fortalt at hun var glad i å lese og følge med i det som foregikk. Slagferdig var hun også. Hun var en sann beundrer av Nansen og Amundsen. Amundsens ferd til Sydpolen ble også diskutert på «Nerbua», og Anton Selnes ville drive ap med Grete. Han sa at Amundsen var da ikke noe til kar, og stygg var han også å se til. Da stilte Grete seg opp foran han, såg han opp i ansiktet og sa: «Sei mæ, e e læng sea sist Di såg Dåkk i spiggil'n, Di, Anton?»

Etter skisse av Peder Brønstad

Klokkekarstuggu var oppkalt etter klokker Sevald Olsen Hage, som bodde her ca. 1870-1900. Her ble det drevet landhandel gjennom flere generasjoner. Plassen ble lokalt kalt «Nerbua».

Storstuggu var Ulvillas «Capitol». Når det skulle være rettsmøter eller annen møtevirksomhet i Ulvilla, var det i Storstuggu det foregikk. Her var det også jevnlig handel, «Øverbua», og delvis skolelokale.

Bøgsethstuggu var oppkalt etter en Bøgseth (fra Namdalseid?) som bodde her ei tid. Bardo Gudmundsen bodde her i lang tid. Han står oppført her i 1865. Solgte huset i 1904 til Ingeborg-Anna og Elling Larsen. Inge-

borg-Anna drev landhandel i vesterstuggu fra 1904 til 1917.

Lotte (datter av Ingeborg-Anna og Elling) og Ivar Aune bor nå i Bøgsethstuggu.

Danielstuggu var oppkalt etter Daniel Kristoffersen, født 1799. De siste som bodde der, var familien etter Ole Holmli Ulvild, som flyttet når kraftstasjonen ble bygd.

Rasmusstuggu var oppkalt etter Rasmus Jonsen, husmann under Aust-Grunnan.

Smeddiberget var en plass under Larshaugen. Her bodde Elling Larsen, møllemester, født 1811. Huset ble solgt til Bapstistmenigheten og oppført på Øra. (Det gamle Betel).

Et dystert juleminne fra 1789

Tekst: Svein Haugan

Tegning: Olav Myhr

I det herrens år 1789 - femte juledags morgen - fant Tore Sivertsen Prestegård og hans sønn Sivert, liket av Anders Nilsen Vestgrunnnan i en høyløe som sto på et uteng under Prestegården i Vuku. En sambygding av Anders, Anders Larsen Auskin, ble senere arrestert og siktet for drap.

Bygdetradisjonen i Vuku har villet ha det til at ikke den hele og fulle sannhet kom fram i den etterfølgende rettsak. Enkelte har enn dog hevdet at hovedpersonen bak drapet ikke en gang er nemt i rettsdokumentene.

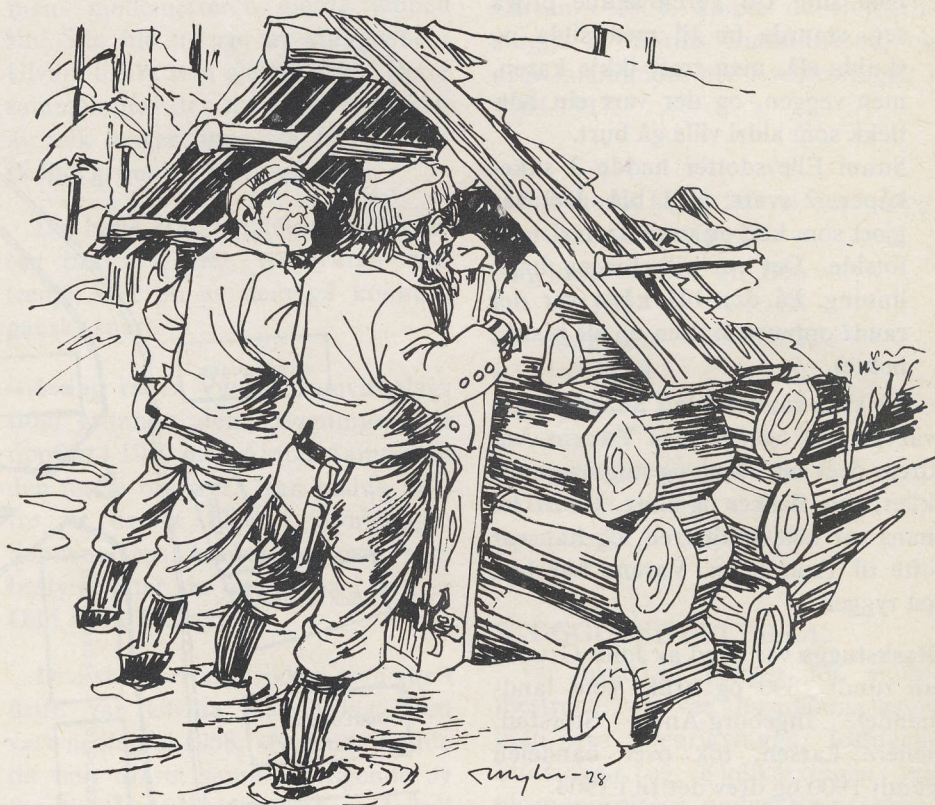
Vi skriver altså femte juledag anno 1789. Prestens medhjelper Tore Sivertsen Prestegård og hans sønn Sivert, er på veg fra Prestegården til en høyløe som hørte til gården, og som lå oppe ved Grunnenget. De skulle hente heim noe høy fra løa.

Da karene kom fram, oppdaget de blod i snøen ved døra. Da de kikket inn - over den åpne tverrgavelen - så de liket av et menneske inne i løa. En kan ikke betenke karene i at de ikke heftet noe videre lenge der, men hastet tilbake til Prestegården for å få med seg flere folk. Blant disse var vaktmester Jon Mikkelsen Holmli på Størvuku. Jon Mikkelsen kjente straks igjen sin svoger Anders Nilsen Vestgrunnnan på klærne.

Anders Vestgrunnnan var født på Vestgrunnnan 1760, og var således bare 29 år da han ble drept for morderhånd. Han var eldste sønn av Nils og Marit Vestgrunnnan. Det var avgjort at Anders skulle ta over gården etter Nils, og det var i virkeligheten allerede Anders som drev den.

Anders ble gift med Karen Jermiasdatter Midtgrunnnan året før ugjeringingen fant sted, i 1788, og paret hadde en datter, Anne, som var født samme år.

Etter råd fra presten ble liket brakt til Vestgrunnnan, da fogden bodde to mil borte, og det kunne hefte før han kom.

Etter utsagn fra den dreptes hustru, da mannen ble brakt heim på denne måten, skulle Anders Larsen Auskin ha kommet til Vestgrunnnan tidlig om morgenen og tatt Anders med seg. Siden hadde hun ikke sett sin mann, før han nå ble brakt heim som lik.

Presten i Verdal har skrevet følgende i kirkeboka om tildragelsen:

«Anders Nilsen Vestgrunden 29 1/2 år. 5 juledags morgen blev denne mand skut for munden og grusomt medhandlet i hovedet, og fantes av Tore Prestegaard samme dag i hans høibod blodig, østenfor Stabels broen. Gud opgive gierningsmanden».★

★) Denne «Stabels broen» som presten skriver om, må være den brua som Kluver fikk bygdefolket til å bygge i nærheten der Holmen bru ligger i dag. Det ble også bygget en slik bru ved Østnes, men begge bruene ble tatt av en stor flom samme høst de ble oppsatt.

Det spurtes snart i grenda, at i den stue som Anders Larsen Auskin bodde, hadde det kommet bort en pistol som tilhørte dragonkvarteret. Anders Auskin hadde også skadet seg i en hånd. Alt dette, sammen med enkens uttalelse, gjorde at konstituert fogd Elster lot Anders Auskin hefte, og det ble opptatt forhør på Vestgrunnnan nyttårsaften.

Under dette forhøret forteller den dreptes hustru og andre, det som skulle bli bakgrunnen for domsavsigelsen mot den siktede. Anders Auskin hadde for noen tid siden fortalt Anders Vestgrunnnan at han hadde funnet penger i jorda, da han tjente på Breding. Han hadde gjemt pengene flere steder, men nå hadde han dem hjemme. Han hadde påstått at verdien av denne skatten var tusen til elleve hundre spd. Han som fattig mann, turde ikke bruke dem, og

derfor ville han at Anders Vestgrunnnan skulle kjøpe dem for 300 spd. Det hadde vært flere samtaler om dette, og Anders Vestgrunnnan hadde endog vært med til Auskin for å se pengene. Dette ble det imidlertid ikke noe av, da halvbroren til Anders Auskin - Ellev Lundskin - var på besøk og satt på kista hvor pengene var.

Den dreptes hustru forteller videre om at det kom en mann til Vestgrunnnan grytidlig om morgenen 5. juledag, og ville snakke med Anders. Høyt så alle kunne høre det, sa Anders at det var Ole Sulstuen som sto utenfor og ville snakke med ham. I det han gikk ut - med 300 spd. i bankosedler på seg - kviskret han imidlertid til kona at det var Anders Auskin som var utenfor.

I det samme forhøret forklarte Tore Sivertsen Prestegård og sønnen Sivert, at det hadde snødd om natta til 5. juledag. I snøen hadde de sett spor etter tre mann til løa, og spor etter to mann derfra.

Anders Auskin nektet for å ha hatt noe som helst med drapet å gjøre. Den skade han hadde fått i handa hadde han fått da han skulle hugge til en lest. Anders var skomaker av yrke. Den forsvunne pistolen visste han ingen ting om.

Ved et senere forhør gikk han fra denne forklaring, og tilsto nå at det var han som hadde tatt pistolen, for å skyte æresskudd for Ellias Mønnes, som hadde fødselsdag. Da han gikk opp fra elva etter denne skytinga, sprang pistolen i handa hans, og han ble skadet. Pistolen hadde han kastet i elva. Han forklarte nå at han ikke hadde turd si dette før, av frykt for å bli straffet for å ha tatt pistolen.

Presten Jakob Kråg gir begge Anderser skuddsmål for retten. Vi skal ikke gjenta disse skuddsmål i sin helhet, men om Anders Vestgrunnnan sier presten:

«---denne mands begreb om fatteevne var kun maadelig og nærmede sig snart til en slags enfoldighed».

Om Anders Auskin skriver presten:

«Sund fornøft og godt begreb har aldri manglet ham - er ei alene særdeles vel opplyst i sin kristendom,

men har ogsaa udmerked sig ved en slags behendighed til haandverk, især som skomager».

Anders Larsen Auskin var født på Jøsås i 1763, og var 26 år da drapet skjedde. Foreldra var Lars Olsen Slaggård og Berret Andersdatter Jøsås. Berret hadde vært gift to ganger før hun ble gift med Lars, og hun hadde i et tidligere ekteskap sønnen Ellev Lundskin, som ble halvbror til Anders. Anders giftet seg med Ingeborg Jonsdatter Auskin, samme året som han skulle ha utført ugjerningen. Paret hadde ingen barn. I «Auskin-slekta» er Anders oppført som «Anders Larsen Kråg, Auskin». Dette kan kanskje peke mot at Anders i lengre eller kortere tid har bodd på Kråg. Vi tar med dette moment fordi at det var presten Peder Kristoffer Kråg - bror av Sognepresten som avgav skuddsmål - som eiet Kråg på denne tiden. Gården ble noe senere - i 1794 - solgt til fogd Samuel Anders Lind.

Vi skal ikke gå videre i detalj omkring rettsaken. Saken finnes beskrevet i Verdalsboka, men vi tar med at Anders Auskin ble offisielt siktet for drap den 1. februar 1790. Nytt rettsmøte ble berammet til 25. februar, men innen den tid rømte Anders Auskin fra lensmannsarresten på Leirfald i Verdal, natt til 21. februar. Både lensmannen - Ole Sevaldsen Lerfald - og de to vaktmennene Haldo Halset og Haldo Bjørgan, ble tiltalt for å ha sluppet fangen fri. Lensmannen ble frikjent, men vaktene ble dømt til to måneders fengsel hver, og måtte betale 6 rdl., den sum det kostet å fukke Anders igjen.

Dom i saken falt 5. august samme år. Anders Auskin ble dømt til å arbeide i jern på livstid. Anders appellerte på stedet, men før saken fikk noen videre behandling, rømte atter Anders fra lensmannsarresten på Leirfald. Dette skjedde natta før han skulle overføres til fengslet i Trondheim. Siden var han som sunket i jorda. Også ved denne anledning ble lensmannen og vaktene satt under tiltale. De to vaktmenn Erik Hansen Haug og Anders Bastiansen Myren, ble 1792 dømt til 1/2 års festringsarbeide. Lensmannen ble fradømt sin stilling. Retten mente at den forige

rømming burde ha ansporet ham til å passe bedre på. Lensmannen ble imidlertid sittende i sin stilling til i 1801, da han søkte avskjed på grunn av høy alder.

Når en leser i Verdalsboka om hvor godt denne fangen var sikret i lensmannsarresten på Leirfald, så kan det ikke være tale om at Anders har kommet seg ut i frihet uten hjelp fra andre. Han satt lenket på hender og føtter, midt på gulvet i et loft over lensmannens dagligstue. To vaktmenn var stadig inne i rommet sammen med fangen. Vaktene hadde ikke merket annet enn at han skubbet seg for utøy. Et par timer før Anders rømte - i titida - hadde lensmannen selv vært oppe på loftet for å kontrollere låsene. Hvem som hjalp Anders Auskin ut av lensmannsarresten på Leirfald, vet vi ikke, men det kan neppe være tale om mange personer.

Tore Prestegård og hans sønn forklarte som vi husker, at de hadde sett spor i snøen etter tre mann ved høyløa. Det er meget merkelig, ja direkte mistenkelig at ikke fogden og retten beheftet seg mere med dette spørsmålet. Den eneste levende person - bortsett fra personen selv - som visste hvem denne personen var, var Anders Auskin. Hvorfor fortalte han ikke retten hvem det var da dommen var falt? Anders Auskin måtte ha et mektig tak på vedkommende, og det er vel ikke urimelig å tenke at Anders forlangte motydelser for å tie. Heller ikke dette kan vi vite med sikkerhet, men vi vet at presten gav Anders godt skuddsmål for vett og fatteevne. Skal det bli noe sansynlighet i en slik tankegang, så må denne «tredje person» representere en viss makt i samfunnet. Makt over lensmannen, for eksempel. Og makt til å la lensmannen sitte i stillingen sin, selv etter at han var fradømt den.

Folketradisjonen har villet utpeke en medskyldig og kanskje primus i drapet, skriver Musum i Verdalsboka. Ja, det er klart, at omkring denne uhyggelige saken har det versert mange fortellinger i bygda. Det er ikke godt å bringe klarhet i sammenhengen. Vi kan i grunnen bare stille underbygde spørsmål, uten å kunne gi noe svar.

Hvor ble det så av denne 27 åringen Anders Auskin som rømte fra lensmannsarresten på Leirfald? Dette spørsmålet er det selvsagt ingen gitt å kunne svare på. Gamle folk i Vuku, fortalte at kona til Anders bar mat opp i marka ved Auskin høsten ut-over. Siden skulle det ha blitt funnet et beinrangel der. Men om det var av mann eller dyr var ikke så godt å si, «fer værjen ha husert følt der». Andre fortalte vage sagn om at Anders hadde kommet seg unna, og at han hadde begynt et nytt liv på en ukjent plass enten her i landet eller i Sverige. Det kan godt ha skjedd. Men vi vet ikke.

Likevel, når en tenker på alle avsidesliggende plasser der det bodde folk i eldre tid, så kan tanken på Anders Auskin komme sigende. Kanskje var det slike som Anders som slo seg ned på slike plasser, i trygg avstand fra all øvrighet.

Historiens slør har lagt seg over denne saken også. Vi vil aldri få vite den hele sannhet om Anders. Men det vedhefter saken så mange svake punkter at en har god grunn til å stille spørsmål. Finnes det bak de gulnede papirer en medskyldig og kanskje hovedansvarlig for mordet på Anders Vestgrunnen. En som ikke fikk sin fortjente straff?

Helgådalen har
sporty folk,
og jeg har
sportsutstyr til dem.

Birger Stene

LADA - MOSKVITCH - VOLGA

CAMPINGVOGNER

VAREHENGERE

**B.T.B.
SENTRET**

Innehaver: Arne H. Johansen
7651 Verdal

TIL «HELGÅDALS NYT»

Fra Helgådals-Nytt's rikholdige arkiv har vi funnet frem dette bryllupsbildet av Helga og Johannes Klukken (1918).

Jeg sat og tenkte langt tilbake i tia. Det var året 1900. Nu var jeg i tolv-tretten aars alderen, og nu reiste vi til Amerika. Men det var ikke dette jeg tenkte paa. Det var en lang kjæde av barndoms minder som kom farende forbi, som jeg husker, som de var igaar.

Mot slutten av 1890 aarene var enda ikke rigti, at opplysningens sol straalte, i nogen større mon hadde trængt sig over de høe fjelde, og ned i den trange Helgaadal. Vi levet mest i skumringen enda. Det eneste vi viste, var omtrent bare de vi saa gjennom nøkle-hullet i døra. Men opimod hundre-aar-skjifte begynte der og vise sig flere forandringer. Dørene kom paa gløt og solen begynte aa skjine ind i husa.

Noget som hente ved denne tid som jeg husker vel, var at Olaus Skoknes blev indsæt til at bære Posten daglig mellem Volden og Skjekkerfossen, eller kanskje det var Kleppen-? Dette blev noget Nyt. Der kom Blade og tidsskrifter. Og folk Læste og fik rede paa omstendigheter baade fra nær og fjern. Jeg husker naar Illustreret familie-blad og børne-blad og andre skrifter begynte og komme til vort hus, og andre smaa skrifter. Det blev aldeles en Ny tid. Folk begynte aa

tenke og tale om andre ting. Der var ogsaa ved same tid at telephon ble bygget fra Volden til henimot Kleppen hvor Skogvokter Moen, opholdt sig.

Oplysning og underretninger fra andre steder i Verden begynte aa flyte ned i uvidenheden, og noget i folket begynte aa vaakne op. Og da fik man see der var meget i Dalstrøget saavel som i hver mands hus, som skulde rettes, forandres eller forbedres. Ved denne tid var de jo forlengte siden slut med «Husmand-tiden». Men der var enda mange svarte flekker til minde, som flere smaa halv nedraadnet hus, som var et saar i øiet. Men det var en sørgelig institution som man kaldte «Lægd», som enda florerte i mine Barnedage. Jeg husker vel den gamle mand som havde heim hos os, med saa mange ugers mellemrum.

Det var nok av arbeide, og nødvendig arbeide, som skulde gjøres i grenda. Styresmend og Ledere, begynte og tage fat. Det var daarlig med alfarsveien, og Elven grov med sig farm land i hver sving, som maatte fyldest og stensettes. Til saadanne øiemed yded Staten hjelp, men de lokale myndihete maatte tage fat, og De tog fat. Dette skapte fortjeneste, og dermed jubel i hele nabolaget. Nu fortsates de med mere og mere arbeids rørelse, saa de var unge mend som tog av sig treskoene og kjøbte sig støvler og læder sko.

Jeg husker de var i Nitty-aarene der blev bygget en Kasse-transport over Elven fra Holovik bakkan til de gamle Nordness, som enda ikke var fraflyttet paa den tid. Jeg husker at de var ved denne tid at der blev bygget den store stein-mur fra Fosnesset lige til Mittigards Holmen for aa stenge de gamle elveløb. Det var en Svensk mand ved navn Peterson som levet paa Tyve, som var formand for dette arbeidslag. Han sang saa det hørtes paa lang lei, naar de store steine skulde flyttes paa den rette plads i muren.

Jeg kan huske det var ogsaa i slutten av nitty aarene at den nye

Almen vei blev bygget fra Volden forbi Leirset, Nord Kulsli, Sør Elnes og ned Skansbakken.

Det var kommet mere fart og frem-syn i folket til mere liv og fremgang i grenda. Med hensyn til jordbrug-farming, begynte man saa smaat aa forstaa, at der kunde vere fremgangs maater og nyere methoder som kunde lette paa farmerbeidet. Fra Ældgamle tider havde det vert bare anstrengende, haart, paa livet løst, med øks, græv, lja og sigd, til man alt for tidlig var gammel med krummed ryg og sjelvende hender. Nu begynte man og øine at noget av alt dette kunde for-andres lidt. Det var vist nogle som havde sine betænkeligheter naar budskabet kom, at Ivar Bjertum havde kjøbt sig en «Slaamaskine», som den første i nabolaget, men de fleste tror jeg modtog nyheten med et Bravo.

Han Ivar, som vi kaldte ham, var godt kjendt i strøget, og maatte vera en framsynt mand. Saavit som jeg kan huske var han den første, i nabo laget som kjøbte Kløver frø og saadde til høi, og han sa den vokste godt. Han var ogsaa den første vi viste om som fik sig lavet en Heim-gjort «Kaste-maskine». Dette husker jeg vel, for de var Far min som lavet maskinen. Hvor god og nyttig den blev vet jeg ikke, men det var iallfald noget som var Nyt i grenda. Den traditionary skik aa rense korn paa var jo at sidde paa en Laave-skammel med en kaste skoly i haand og kaste korn og skolmer sammen mot den lengst-bor-te laave væg.

Well, Nu er det nærmest 80 aar siden disse erindringer, og flere til, vokste op i min barm, og en verden av omskjiftelser og fremgang har fundet sted siden. Vi har vært i stadig forbindelse med folket og slegten i nabolaget hele tiden siden vi reiste fra Storholmen. Og vi har vel rede paa, at nu er det ikke lenger spørsmål efter opplysning og kunnskab for aa greie sig. Nu vet alle hvorledes man skal gjøre og forholde sig for aa bringe mad nok fra jorden, nok for stedets beboere.

Johs. O. Klukken

Denne visa har vi fått av Anna Brønstad. Kulstadholmen ligger ved Kalvberget, halvannen kilometer øst for Ulvilla.

FOTBALL

Ulvillgubban i kamp på Kulstadholmen stadion søndag den 30.10.1938

Målmenra Brønstad og Haugan va kara
som reidda gruvelige mange fara.
Brønstad med stav og Haugan med heindra i lomma.
P.O. Green stod som stadions komma.

Ingvald Flyum va kanonmann.
Han tenkt å skjøt ball'n te Kana'ans land.
Men skaut i skaillen på Odin Leirhaug
så heile skiva vart som i utflaug.

Skomakar Langdal va skobesparar,
men Jon Berg gjorde nå som va rarar:
Han tok ballen i heindra som om de va i ægg.
«Næ fy!» sa dommar Kjesbu, «de e borti staur og vægg».

Så skull han Åmo ta i frispark,
men fotan træft itj verken ball heill mark.
Han bættar op igjen og sendt ball'n over ripa.
«Å gudskjelov!», sa'n, fer nu let de i pipa.

Det vart en hands på'n Martin Reitan,
og Arnt Kjesbu skull ta straffar'n.
Og følkje dem jubla med heia og skråll,
fer jæsen hurvi sætt'n baill'n i mål!

Han Gustav Gjermstad skaut kraftig skott,
og O.B. Holmli sentra styggele godt.
Han sætte ballen på Skavdal-skallen.
«Ja prøv», sa'n Jon Storstad, «om du kan beholl'en».

Iver Aune speinnt høgt frå bakken
og litte ætte så tok'n en på nakken.
Lasse Storstad ga'om en veldi bør,
det såg ut som han ha verri ut en vinterdag før.

Edvard Storstad va dagens sprinter,
han dribla med ballen som de va korinter.
Og begge rundan va'n i krigshumør
og kjempa kraftig med nebb og klør.

Martin Holmli va en kjernekar.
«Ongdommen min, kara, den vil æ bevar!»
Og i såmmå dur va han Overholmen:
«Vi blir evig ong, ner vi e på Kulstadholmen».

Ole Vollan han låg og lo
ner'n vart begrevvi tå sand og mo.
«De e kul fer mæ», sa'n, «å gjørrå nån veinna,
fer de e alt fer laust på øyster einna!»

Petter Leirhaug stod heilt ved lina
og trudd alt håp om vinst ha sina.
«De e berre du kjem, de!», sa'n åt balla,
«fer æ hyinnt dæ både med fotom og skailla».

Jon Indal grein og kika ætte ballen
og rett som de va så fekk'n en i skallen!
Han skaut'n i mål, og keeperen lo
om resultatet vart null og to.

C. H.

KRAMKAREN

Av Lasse Johnson

I Verdal historielags årbok for 1950 skriver lærar Johs. Nordnes en artikkel under tittelen «Hokus». Han begynner artikkelen slik: «Nu kjem'n Hokkus». Dette tyder på at det var noe spesielt og spennende når han Hokkus var i farvannet.

Otto Lilje Hansen var det rette navnet. Han var dansk statsborger født i 1837.

I krigen mot Tyskland i 1864 var han med. Der såg han både sin far og bror bli drept i en treffning. Selv ble han også såret. Etter denne hendelsen desserterte han, kom seg over til Sverige, gikk til fots helt nordover til finskegrensen og også inn i Finland. Senere gjorde han vendereis og gikk tilbake samme veien. Til slutt kom han til Verdal over Sandvika. Her fikk han opphold for det meste i Vuku, men han vandret også vide omkring og var nok på et vis velkommen over alt i bygda. Han var også litt av en fjellkar og friluftsmann, og sommers tid kunne han gjøre ukelange fjellturer med fiskestanga. Fisk fikk han alltid.

Bjørka med skiferplaten ved rota.

Ofte hadde han oppdrag fra bygde-folk som skulle ha selskap av forskjellig slag. Og en ting var sikkert: Hadde Otto lovet så og så mange kilo fjellørret kom han alltid til bygds med fangsten i god tid før den skulle serveres.

Men det var helst som kramkar, eller «skrepphandlar» som det hette på bygdadialekten, han ernærte seg. Folk fra Skavdalen og Kjesbua minnes godt da han kom skogleies med den store og tunge treskreppe på ryggen. Mat fikk han som oftest, men han kunne også gå ubedt til bords om det passet seg slik at gårdens folk satt og fikk seg mat da han kom.

Skreppe var så stor at han ikke kom gjennom døra uten å gå på tvers. Skreppe var også veldig tung og innholdsrik. Der var manufaktur av forskjellig slag som kjoletøy, silkebånd, stømper og strikk. Der var også knapper, nåler og tråd, kammer og munnsplill. Og så var det sukkertøy. Av yrke var Otto konditor, således laget han sukkertøy selv, og ungene ble av den grunn veldig glad i denne kramkaren.

Navnet Hokkus hadde han gitt seg selv, men for det meste kaldte han seg for «Lille Otto». Han var svak for sterke drikker og dette førte til at mange fant morro i å skjenke ham. Han fant vel en slags trøst og glemsel i dette.

I følge Johs. Nordnes døde han i Vuku natten mellom 5. og 6. april 1915. Graven hans finnes den dag i dag like ved kirkemuren syd for inngangen til Vuku kirke.

Kirketener Sefanias Marken satt en gang i 1930 årene og ventet på et begravelsesfølge, og da ventetiden ble noe lang fant Sefanias en stor taksteinshylle, og ved hjelp av spiker og hammer slo han inn følgende: «Otto 1915». Denne steinen står fremdeles på grava til Otto.

Siden 1915 har historien om Hok-

Skiferplaten med teksten: «Otto 1915».

kus gått på folkemunne. Det at han ble kalt Lille Otto har i alle år bevirket at ungene har den oppfatning at dette var en liten guttunge. Kommer du innom kirkegården en sommerdag og oppsøker grava til Lille Otto vil du alltid finne friske blomster der. Dette er det ungene som ordner med. En gang i 1955-60 åra var det to jentunger som satte seg fore at de ville plante en bjørk på grava til Otto. Disse jentene var forøvrig barnebarns barn til Sefanias Marken.

Hvis du legger merke til det vil du finne at denne bjørken er mye yngre, og den står heller ikke på linje med de øvrige. Men den står der, og skrått opp mot stammen står skiferplaten med «Otto 1915».

Dette gravstedet, og dermed bjørken er siden blitt fredet. Var det kanskje en tanke at de rette instanser snart fikk ordnet med en vakker og verdig sten på grava til Lille Otto?

Randi Schjølberg har sendt oss en vise tillegnet Lille Otto. Hun har skrevet visen etter de fortellinger hun som barn fikk høre om denne underlige mannen.

Visa kan synges på melodien: «Hyttepål», og vi gjengir den så gjerne.

KRAMKAREN.

Med skreppa si på ryggen dro han rundt fra gård til gård,
i somersol, i regn og snø i mange Herrens år.
Han solgte knapper, nål og tråd og silkebånd og strikk,
så takket han for handelen, tok skreppa si og gikk.

Men på hans svake skuldre lå en enda tyngre bør,
han hørte at det hvisket alle steder: «Desertør».
Han var en stakkars fredløs og en meget ensom mann,
han skulle aldri se igjen sitt kjære fedreland.

Fra krigens gru og redsler rømte han i blind panikk.
Han så sin far og bror ble drept i samme øyeblikk.
I fremmed land han savnet sine kjære og sin vent,
men sorg og skam og lengsel ble hans faste følgesvenn.

I bygdefolkets hjerte fikk han aldri noen plass,
men dalens sønner skjenket ham så villig av sitt glass.
Det varmet nok en stakkars kropp som satt der kald og våt,
men døyvet ikke smerten i hans bitre såre gråt.

Nå hviler han ved muren der på Vuku kirkegård.
En gammel plate med et navn så skjev i gresset står.
Der er en fredet bjørk som bøyer sine grener ned
og suser for en vandringsmann som endelig fikk fred.

Randi Schjølberg

ELLEV STORSTUEN

For ca. 90 år tilbake i tiden reiste Ellev Storstuen fra Ulvilla, til Amerika. Han slo seg ned ute på Campellprærien, i Minnesota. Campellprærien var stedet for så mange vukubygger. Og der ble Vuku kirke bygd.

At Ellev Storstuen skiftet navn fra Storstuen til Ellingson, er en annen historie. Ellevs ættlinger lever i beste velgående på Campellprærien den dag i dag.

Det er alltid denne leiheita med språket. Slik også med Ellev. Ellev og en amerikaner skulle reparere et fjøstak. Takstige fann de ikke, men de fann en stige så de kom seg opp på taket. Amerikaneren visste råd for takstige. Han fann et taug som han batt rundt midja. Den andre enden hvide han over taket. Ellev skulle ha ansvaret for denne enden. Når amerikaneren hadde kommet langt nok opp på taket ropte han til Ellev: «Tai». Og Ellev drog. «Tai», ropte amerikaneren enda høyere. Og Ellev drog. «Tai, Tai, Tai». Og Ellev drog enda fortere. Han drog amerikaneren over mønet, så han kom seglende ned.

Når amerikaneren ropte «Tai» trodde Ellev at han skulle tøyse. Men amerikaneren mente at han skulle feste tauget.

J.D.H.

Verdal Blomsterforretning og Gravferdsbyrå

Tlf. 78311

Innehaver Oddvar Haugan

I samarbeid med Østlandske
Spennbetong A.S., Hønefoss og
Vestlandske Spennbetong A.S.,
Hareid

**NORDENFJELDSKE
SPENNBETONG A-S**

Boks 7, 7651 Verdal
Telefon 076 78 405

ØSTSPENN

VESTSPENN

NORSPENN

Gaveartikler

Verdal STUA

BJØRG MUSUM

7650 VERDAL

Tlf. (076) 78 594

Verdal Rørleggerforretning

RØR — VARME — SANITÆR — OLJEFYR

TLF. (076) 78 220

HELGÅA

I Helgådals-Nytt nr. 6 1977 var det inntatt en artikkel om Helgåa.

Siden den tid har det kommet mange henvendelser fra leserne om å få et kart med navneliste over dette området. Vi vil gjerne gjøre et forsøk på å tilfredsstille våre kunder på dette området.

Stedsnavn langs Helgåa fra Vera til Kleppen

1. Tronsmo-ose	24. Plantehegen
2. Bomlunet	25. Litlbekklunet
3. Beverlunet	26. Øvre Fagerlifoss
4. Sagstellingsvika	27. Litl-lunet
5. Storlundammen	28. Nedre Fagerlifoss
6. Litl-lunet	29. Fagerlivollen
7. Storlunvollen	30. Glenna
8. Storaurehola	31. Fagerlilunet
9. Flåtjønnebekken	32. Almlia
10. Holmlunet	33. Kløftåtfossene
11. Bikkjefossen	34. Kløftåtfosslunet
12. Dauberga	35. Kvasstrokken
13. Kristianfossen	36. Stortømmerneset
14. Kristianhølen	37. Kringlåtunet
15. Svensklunet	38. Kvernstrokken
16. Svensklunfossen	39. Kvernbekken
17. Bekkalunfossen	40. Langlunet
18. Bekkalunet	41. Brattåslunet
19. Aurehola	42. Brattåsbrua
20. Svartlunet	43. Thomashola
21. Storsteinlunet	44. Kroklunet
22. Storbekklunet	45. Grythola
23. Hommelbergsteinene	

Verdalingen, 13. april 1948:

PÅ KOLSTADSETEREN

gikk noen skiløpere seg på 4 sauer i påskehelga. To var døde og de andre to hadde gravet seg inn i en høy-stakk. Sauene hadde gått på beite i Hervola forrige sommer.

Verdalingen, 22. april 1947:

VARG I KVERNDALEN

Like før påske ble det sett spor etter 4 varger i Småseteråsan ovenfor Storstad. Lørdag formiddag såg to skogsarbeidere på nytt ferske vargspor i Småseteråsan, også denne gang etter fire dyr.

MATRABATTEN A/S MED SINE 504 HYLLEMETER VELFYLTE MED FRISKE NYE VARER FRA KJENTE LEVERANDØRER, STÅR IDAG FRAM SOM EN TOPP MODERNE BUTIKK PÅ ØRMELEN I VERDAL.

OG SIST MEN IKKE MINST RIKELIG PARKERING

mat-rabatten a/s

7650 VERDAL — TLF. 78423

**A/S Albertsen
& Dillan**

CEMENTVAREFABRIKK
7650 VERDAL

DAGLIGVARER

KOMMISSJONÆR FOR
NORSK TIPPING

OG

DET NORSKE PENGELOTTERI

M. Stornæss efitf.

KNUT ENES

7660 VUKU

TLF. 70 704

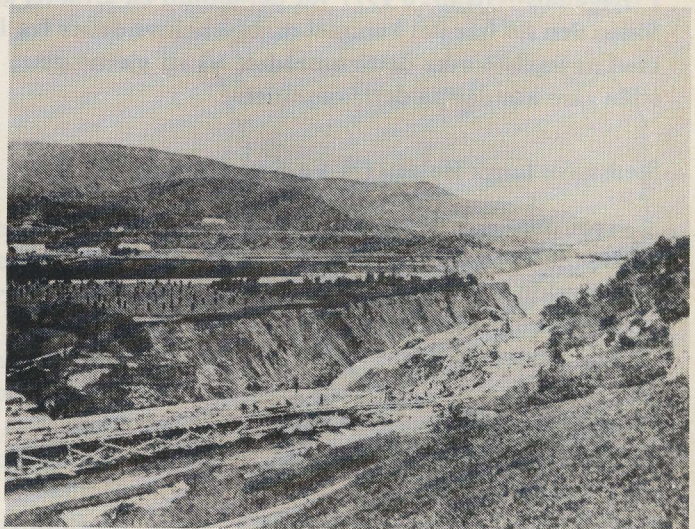
S. Melvold
7650 Verdai

FRA GAMLE DAGER

TRAGEDIEN RAMMER BYGDA

Elva tok nytt leie ved Hærfossen 12/9 1893, og den gravde seg ned i bløt leirgrunn. Bildet, som er tatt i 1894, viser at utgravinga er kommet til Volden. Vi ser Malsåa til venstre og Helgåa til høyre. Idag er leirmelene 30 meter høye her.

Ved Kolstadbakkene traff Malsåa på fjellgrunn. Forholdene var imidlertid her som ved Hærfossen: Fjellet på den ene siden og leire på den andre. Bildet som er tatt i 1894 viser Kanalvesenets arbeid med å bygge en forstøtningsmur for å holde elva på fjellgrunn.

Den ferdige mur. Den er senere forlenget og påbygd og står den dag idag som en sikring mot Malsåa ovenfor Volla-fossen. På originalbildet står følgende tekst: «Malsaaen 1896. Taget i august. Gjennembruddet den 6/11-96 begyndte med oversvømmelse over Voldenengen ovenfor muren». I bakgrunnen ser vi Overholmsgårdene på samme nivå som Vollaflata og Røe vestre bakenfor. Ett hus står enda igjen på Røsgammeltomta etter at gårdene i Røsgrenda ble flyttet i 1895. Til høyre for Malsåa mot horisonten kan vi skimte husene i Byna.

Ansvarlig for billedstoffet:
Arnt Kjesbu

Skjermbygging (fløtingsskjerm) ved Bjart-
holmen ca. 1920.

Fra v: Ole Granum (Storneset), Johannes
Storholmen, Halvard Nesseemo, Johan
Holmen, Martin Mæhlen, John Holmen
og Iver Mæhlen.

De som bodde på Aunet i 1917.

Foran f.v: Albertine Sagmo, Einar Stor-
stad, Eva Aune (bak), Erik Overholmen,
Paul Aune, Mette Overholmen, Anne-
Marta Storstad med Guttorm Storstad på
fanget, Ingemar Storstad med Agnar på
fanget. Bak f.v: Inga Sagmo, Janna Leir-
haug, Eline Aune, Inger Falstad, Arthur
Aune, Martin Sagmo, Iver Aune, Petter
Leirhaug og Ole Leirhaug.

Fløtere i Ferlandet 1912:

Foran f.v. Sigbjørn Sellæg, Josef Løe, Nr.
3 ukjent, Petter K. Sellæg, Halvard Hald-
orsen (Elverum), Aksel Martinsen (Stein-
kjer). Bak f.v.: Petter M. Sellæg, Aksel
Solem, Gråsjø, Brendmark, Albert Spil-
lum, Brendmark, Nils Tronsmo, siste-
mann ukjent.

NATUR- SPALTEN

Våre Dag- og Natterovfuglar

Som sikkert dei fleste av oss veit, er det i dag, einskilde fugleartar som meir eller mindre, er truga med utrydding. Dei som dette gjeld mest er våre Dag- og Nattrovfuglar. Til dagrovfuglane høyrer våre hauk, falk, våk og ørneartar. Nattrovfuglane, er med nokre få unntak, alle ugleartane. Desse fuglane skil seg lett ut frå andre fugleartar og familier på ein lett kjenneleg karikatur, samt storleik og fargenyansar. Likevel er det enormt mange som ikkje kan skilja dei frå einannen, t.d. forekjem det vanligt at Fjellvåk og Kongeørn vert forveksla med kvarandre. Difor skal eg no prøva å skildra dei artane vi finn her i vårt frodige dalføre. Men fyrst vil eg gjera merksam på at reir, -og andre tilhaldsplassar ikkje er medtekne eller nemnde, slike opplysningar vert behandla strengt konfidensielt på grunn av at ei publisitet kanskje ville føyrddt til ei masseferdsle i det aktuelle området, og dette er ikkje fuglane tjent med.

Vår vanlegaste ugleart er Perleugla. Perleugla eller «hårråhukkra, snøhukkra» som den også vert kalla, er på storleik med ein trost, med eit forholdsvis stort hovud. Ho hekkar i gamle Svartspetthol, men er også svært glad i holkar som blir hengt

Perleugleunger.

Foto: Knut Krokstad.

opp. Før i tida trudde ein det var haren som hadde den eigendomlege «hukkeringa», i dei kalde Februar/Marsnetter (derav namnet «hårråhukk-ker».) Men det skulle altså visa seg å vera Perleugla, som stod bak dei raske fløytetonane, ho-ho-ho. Antall rugande kvart år varierar etter den lokale tilgongen på smågnagarar, dette gjeld generelt for både uglane og rovfuglane. Perleugla er dessutan utprega nattaktiv, men kjem ein t.d.

nær reirstaden, kan ein få sjå ho om dagen også. Ho er ikkje vanskeleg å kjenna att, denne «tuffte-kallen» av ei ugle. Fjørdrakta er grå, svart og kvit (kvitgrå). Den mindre slekningen av Perleugla heiter for Spurveugle og er vår minste ugleart, på storleik med ein Stær. Spurveugla er vel heller ikkje så ukjendt for dei fleste, av di ho høyrar med til våre vanlegaste ugleartar. Men likevel om det er mange som veit av ho, er det ikkje så mange

som har sett ho, for oftast er ho vanskeleg å få augo på. Lettare er det å identifisera ho om ein kjenner lyden, som er ein monoton plystrande låt, ho-hø'er i rask rekkjefylgje. Spurveugla er som Perleugla ein holrugar, helst i gamle hol etter våre mellomstore spettar, tek også uthengte holkar i bruk om den finn det naudsynt. Ei ugle som ikkje er fullt så vanleg som dei to overstående artar, er Haukugla. Ho er også forhaldsvis lett å identifisera på den hauk-aktige utsjånaden og ein lang stjert. Ho kan minna om ein velvakse Spurvehauk før ein tek ho i nærmare ettersyn. Til reirplass velg ho eit passande holtre eller toppane på avblåsne trestammar. Opptrer populasjonsrikast i smågnagarår. Låten er lik Perleuglas, men langsommare. Fargane i fjørdrakta er og lik Perleuglas, men Haukugla er kvitare på buken enn denne.

Eit namn som ofte vert brukt generelt om uglar, er Kattugle. Men Kattugla er ein eigen art som var meget tallrik for nokre tiår tilbake. Bestanden i dag må dessverre karakteriserast som mykje liten. Kattugla har til dels vore hardt beskatta i og med at den før blei sett på som ein fugl som gjorde mykje ugagn. Men likevel har vi nokre få individar att. Desse kan opptre svært sporadisk og sjeldant, men i følge dei opplysningar som eg har fått, holder dei seg konsekvent innen eitt område i dalføret. Fargane på fjørdrakta til Kattugla kan variere, men her i Helgådalen er den brune varianten den dominerande, dessutan har ho heilt svarte auge. Lyden byrjar med eit djupt fløytande hoo, som fell i styrke. Ho kan ikkje forvekslas med nokon av dei andre omtala artane. Skulle ein finna reirstaden til den, så er det lurast om ein går fort forbi, utan å undersøkje nærare, for det har hendt at ho har reve ut auge og slått folk bevisstlause, med dei sylskarpe klørne og dei kraftfylde vingane sine. For nokre kan det kanskje høyrast brutalt ut, men ho forsvarar seg ganske effektivt mot inntrengjarar, kan ein seia. I flukt kan ho kanskje for nokre minna om ei Jordugle. Jordugla ser det ut til finn seg godt til

rette i smågnagarår, opptrer også størst da. Eit sikkert kjenneteikn er at ho alltid flyg opp og landar på bakken. Fjørdrakta er mørkbrun (varierer). Jordugla hekker på bakken, der ho grev ei passande reirskål. Ho er utstyrt med to fjørører, men desse må ein koma den på nokså nære hald for å få auge på, i flukt visast dei ikkje i det heile teke. Ein annan ugleart som høyrer til dei mykje sjeldnare er Hornugla. Hornugla kan ein ikkje seia har eit fast forhold til dette dalføret, men er ei ugle ein kan sjå etter i ekstremt gode gnagarår. I slike år kan det henda eller rettare sagt har det hendt, at ho har funne seg ein reirstad og hekka. Fjørdrakta er lysbrun, med små svarte striper vendt nedover, auge er oransje farga med svart pupill. Hornugla har namnet sitt etter dei store fjørøyra som den har. Kort sagt minnar ho om ei Hubro i miniatyr. Ho hekkar i gamle kråke-, skjore- eller liknande reir. Men den arten av uglar som har vore og er mest omtala i dag og før i tida, er Hubroa eller «bergyl'n» som vi gjernast kallar den. I kring århundreskiftet ein gong, trudde ein at ho stod i forbindelse med den onde sjølv, difor organiserte dei massejakt etter den. Resultatet merkar vi i dag, Hubroa er sjeldan. Likevel har vi ei stamme her i dalen. I dei siste åra har eg fått høyra at det er vorte funne fleire reir og at Hubro-ungar er observerte i fjellet. Om kjenneteikn på Hubro, er det vel ingen grunn til å nemna, ho er ikkje til å ta feil av. Lyden er grop og djup som ei mannsrøyst og let som «huu-ooo». Ho foretrekk berghyllar som reirplass oftast lett tilgjengelege. Føda til Hubroa er ganske interessant for ho et frå gnagarar, fisk, frosk osb. til nesten alle slag fuglar. Ho er ekspert på kråkejakt.

Før eg startar på rovfuglane vil eg oppmoda Dykk til å spikra nokre Ugleholkar og hengja opp i skogen. Oftast kan det vera vanskeleg for uglane å finna ein god og høveleg reirstad, difor er det til stor hjelp om vi kostar på oss den korte tida det tek å laga nokre holkar. Så sett i gang no straks etter jul og spikra så det ljomar i berg og dalar. Husk at

holkanen må vera oppe seinast i slutten av februar.

Av rovfuglane er vel Fjellvåken den vanlegaste. Den hekkar mange stader her i dalen. Reiret legg den på hyllar i høglandte fjellveggar, oftast på utilgjengelege stadar. Den er lett å kjenna att på undersida av vingane som er kvittfarga, med ein svart flekk på kvar vingeknoke. Som eg nemde før, blir ofte Fjellvåken identifisert som Kongeørn. Denne forvekslinga skulle nær sagt vera umogleg, når ein tek kjenneteikn og storleik i bruk.

Fjellvåk. Fotografert ved hekkeplass i Helgådalen 1973. Foto: Knut Krogstad.

Lyden hos Fjellvåken er eit langstrukke «piiæh», som høyrer langt utover lendet. Fjellvåken er ein interessant og artig fugl, fyrst og fremst fordi den har tilpassa seg det «menneskelege miljøet», noko som dessverre ikkje er tilfelle med den neste arten, Hønehauken.

Vi menneske har alltid hatt ein trang til å jaga vilt, som har forårsaka ein eller annen skade på avling, oppdrett osb. Oftast har vi vore sjølv-sikre på kven syndarane var. Difor vart artar av både dyr og fuglar riktig hardt jakta på, utan at det vart tenkt så mykje på konsekvensane frå jakta. Hønehauken er ein slik fugl, som mange har meint ikkje har ein plass i vår biologiske fauna. I dag er Hønehaukbestanden i Helgådalen spreidd over hele området, men det er ikkje mange para vi har igjen. Haukens

favorittområde Nr. 1 er store skogar i brattare lende, med ein bekk eller elv i dalbotnen. Her hekkar og jagar den storparten av sitt bytte. Lyden ved reiret let som «kekk-kekk-kekk» i rask rekkjefylgje.

Ein liten gråkvit Hønsehauk kan lett forvekslas med den mindre slekningen, Spurvehaukhoa, Spurvehauken er den rovfugl som vi heilt regelmessig kan registrera i tettbebyggd strøk. Hekkebiotop og lyd er meir eller mindre lik Hønsehauken, lyden er berre litt skarpere. Spurvehauken foretrekkjer også til somme tider litt mindre skog enn dens større slektning.

Den rovfuglarten som mange synest er artigast å sjå til, er falkartane. Dvergfalken og Tårnfalken er begge registrert hekkande i vårt dalføre og forekjem meget vanligt. Den 35 cm. store Tårnfalken «stiller» i lufta når den er på jakt, dvs. at den står stille med flaksande vingar. Dette er eit lett og sikkert kjenneteikn på arten. Falkane er ellers lette å skilja frå andre fuglar på dei spisse vingane. Tårnfalken legg reiret helst i berg, mens den mindre Dvergfalken (29cm) foretrekk eit gammalt skjore, ekorn, ringdue eller kråkereir, som den idielle reirstad. Dvergfalken er vår minste rovfugl og forholdsvis lett å skilja frå Tårnfalken. Så skulle du sjå ein liten fugl som flyg, som eit lyn, så kan du gå ut frå at det er Dvergfalk som er på ferde. Men ikkje nok med det, vi har også ein falkeart til å ta vare på i dalen. Sjølv om denne foretrekkjer høgereliggande strok. Arten heiter for Jaktfalk (Rypefalk). Forutan å vera ein høg fjellsfugl er den også vår største falkeart. Personleg har eg ikkje fått gleda av å møta Jaktfalken enno, men det finns da dei som har, spesielt under rypejakta. Nokre rypejegerar ser på denne fuglen som ein sann djevel. Dette grunnar seg til at mykje av føda til falken er rype, og det finns dei som trur at den gjer så stor skade på rypebestanden at det ikkje vert noko att på jegaren.

Den arten som gjer seg mest bemerkta, når den svevar rundt på himmelen, er vel ørna. Vi har to arter hekkande her i dalen, Fiskeørn og

Kongeørn. Fiskeørna er ikkje nokon eigentleg ørn, men høyrer til eigen familie og slekt av dagrovfuglane. Den foretrekk gamle, kraftige furutre som hekkeplass, helst ikkje så altfor langt frå ein innsjø. Ørna er 60 cm. stor og er lett kjenneleg på den kritt-kvite undersida, med ein mørk flekk på brystet. Hovudet er også kvitt med eit brunsvart augeband. Ho flyg dessutan med «knekkte» vingar. Når den jaktar og har fått auge på eit bytte «stiller» den, med utbretta stjer og føttene vendt nedover, før den styrtar ned på eit eller anna fjellvatn etter ein fisk. Det er kanskje ikkje så mange som har stifta bekjendtskap med fiskeørna, og det er vel heller ikkje så rart, då ho er medlem av ei skjelnare rovfuglane vi har både her og i vårt langstrakte land. Men fiskeørna slår likevel ikkje ut den majestetiske Kongeørna. Av Kongeørn reknar ein med at det finns om lag 40 par av her i fylket. Her i dalen hekkar ho i fleire områder, men antallet er ikkje så stort at det gjer noko. Av utsjånad er ho lett kjenneleg, ein skulle nesten ikkje tru at det går ann å ta feil av ein fugl med eit vingefang på vel 2 meter, men det gjer nok det for mange. Kongeørna vert ikkje kjønnsmoden før i 4 års alderen. Dei para som hekkar har bestandig fleire alternative reirplassar, vanlegast er kring fire. Til vanleg legg ho to egg, viss egglegginga ikkje skulle lukkast, legg ho ikkje på nytt, som einskilde andre fugleartar gjer. Naturleg forekjem det også at kvart fjerde par ikkje hekkar. Utan menneskelege uroingar, produserer ei Kongeørnbestand i Skandinavia gjennomsnittleg mindre enn ein unge pr. år, i kvart besatte hekkeområde. Difor kan ein trygt seia at produksjonen er låg, frå naturen si side. Og det skulle også vera ein grunn til å ikkje uroa hekkeområda i hekkeperioden, men heller hjelpa til med å bevare Kongeørna såvel som dei andre artane eg har omtala. Hjelpa dei ja, men på kva måte kan ein eigentleg hjelpa til med å bevare den rovfuglbestanden vi har igjen i vårt land? Jo, ein må ikkje fortella av reirstadane til framande, for ein veit aldri kva slag folk som fær. Ein kan

også hjelpa til med å støtta økonomisk, eit vitenskapeleg prosjekt, som arbeidar i denne rettingen.

Da eg heldt på med å prøva og få eit betre «innblikk» i bestanden av rovfugl i Helgådalen, hadde det vore både artig og interessant å fått koma i kontakt med de av Dykk som har nokre opplevingar frå eit møte med nokre av dei artane eg har omtala her. Det hadde også vore til stor hjelp om Dykk, som veit av gamle eller nye tilhaldsplassar, kunne gje meg ein liten peikepinne. Evt. opplysningar vert garantert halde hemmelege.

Til slutt er det kanskje på sin plass med eit lite råd til de av Dykk som forer småfuglene no om vinteren. Når det no nærmar seg Juletider er det mange som heng ut det tradisjonelle Juleneket. Når ein fyrst har gjort dette har ein også på ein måte forplikta seg til å mate småfuglane resten av etterjuls vinteren. Det har seg nemmeleg slik at fuglane vendar til den same staden, kor dei veit at det er mat å finna. Så ein dag er kornbandet tomt. Fuglane held framleis på med å koma tilbake, kanskje i håp om at det snart vil bli utlagt meire til dei. Er vinteren kald med mykje snø, ender dette oftast med døden for nokre av dei uskyldige småfuglane. Det er difor ganske viktig, at når ein fyrst har byrja å mata dei, må ein halde fram. Så pass difor godt på at det alltid er mat i kornbandet, på fuglebrettet o.l.

Arnstein Indahl

Bjørnen er tilbake i Verdal

I begynnelsen av dette århundre skjøt Severin Helmoen og Severin Helgåsen en bjørn i Skjækerdalen. Dette er, så vidt vites, det siste tegn til bjørn i Verdal. Men sist sommer har den igjen latt høre fra seg. Det er spesielt i traktene Inndalen-Sul den har vist seg. Kanskje vil den igjen sove vinterdvalen i det gamle bjørnehiet i Havren.

Bjørnen er i sommer sett av flere troverdige personer. Det er også

funnet ekskrimenter som uten tvil stammer fra bjørnen, så det er vel ingen tvil om at den er her igjen.

Om det er et enkelt dyr eller en liten stamme er det for tidlig å si noe om, men etter som den er iaktatt flere ganger i samme traktene må en ha lov til å tro at den er i ferd med å etablere seg. En slik nyhet vil sikkert bli mottatt med blandede følelser blandt befolkningen i Verdal, men mange av oss vil ønske Bamse Brakar velkommen tilbake i vår fauna. L.

Elg med «Gull-krone» felt i Helgådalen

Det var årets siste elgjakt dag, mandag 16. oktober 1978. På Kulslimarkene hadde de ikke fått noen elg enda, og det såg heller ikke lyst ut denne dagen. Jegerne flest begynte å trekke ned mot bygda igjen, men han Per Leirset ville prøve litt mer først. Han hadde ikke vært med stort her på Kulslimarkene i høst, han Per. Han hadde vært med på jaktlaget som hadde Røsmarkene og felt kalven der. Dessuten hadde han vært noen dager i Trysil og jakta sammen med sin svoger. Men han hadde ikke fått tid til å komme under vær med trysilelgens vaner, så han fikk ingen anledning til å prøve våpnet der.

Han ville forsøke fururankene fra Langmyra nedover mot Haugen. Kommet et godt stykke nedover, begynte han å skrå litt østover etter noen myrstruper. Plutselig fikk han såvidt skimtet noe som rørte seg ca. 70 meter lenger fram, men det var ganske tett med furu og granskog mellom jeger og elg. Elgen ble borte bak en treklynge, og da inntok Per knestående, han regnet med at før eller siden måtte elgen ut. Og etter ei god stund kom han brasende fram fra treklyngen. Gjennom ei lita glenne i skogen fikk Per fyrt på han et skudd, og da tverrvendte elgen. Per sprang fram noen skritt for å finne bedre åpning å skyte gjennom, og for neste skudd, som ble avfyrt fra frihånd, måtte elgoksen kapitulere.

Det viste seg å være ei kraftig

krone på elgoksen. Dyret var i seg selv ikke stort, 4 1/2 år gammelt med ei slaktevekt på 227 kg. men krona hadde 20 spir og var stor og velformet. Det var 10 spir på hvert horn, og det er sjelden å se ei så symmetrisk elgkrona. Etter at elgen var vel og vakkert fraktet heim til Sør-Elnes, kom den entusiastiske elgjegeren og friluftsmannen Terje Reitan med ei bok med anvisning i hvordan man beregner poengene på gevirer, og ved hjelp av denne samt målebånd ble det konstatert at krona ville få en poengsum på 312. Da 300 poeng er kravet til «gull-geviret», kan vi bare slå fast at det er et gjevt trofé som i disse dager henges på veggen i Sør-Elnes.

Per Leirset viser her fram «gullkrona» si.

Han er enda ingen veteran innen elgjakta, han Per, han har bare vært med fire år til nå, men han har allerede rukket å sette seg i respekt hos sine jaktkamerater. En fremragende observasjonsevne i naturen samt en stoisk ro i alle situasjoner kjenner jegeren og fjellmannen Per Leirset. Selv om det er mange mann på jaktlaget, blir det som oftest Per som oppdager viltet, og da varer det heller ikke lenge inn på smellen. Han er for øvrig arvelig belastet i så måte. Også far Sverre var en habil elgjeger i sine velmakts dager. Det var sjelden at «Leirset'n» brukte mer enn ett skudd på elgen. Og sønnen må nok fortsette som han stevner enda ei god stund før han setter farens meritter i skyggen. Men - han er på god veg til å gjøre det.

JO

Hjort skutt i Verdal

Et historisk bilde. Den første hjort som er felt i Verdal, samt jegeren Birger Lykke.

Under elgjakten i 1978 ble det den 27/9 skutt en kronhjort i Skjækerdalen. Den var i følge med tre andre dyr. Hjorten var meget stor etter norske forhold. Slaktevekten var 143 kg. Kronen var kraftig og regelmessig med 13 velutviklede ender (7+6). Det er hvad man i Europa kaller en ulike 14 ender.

Dette er den første hjort som er skutt i Verdal i nyere tid. Hjort har vi imidlertid hatt i dalen i mange år nu. Det er over 30 år siden jeg så den første hjort (kolle) i Storbekkdalen i Forlandet. Senere er hjort observert flere gange med års mellomrom. De fleste observasjoner er gjort i traktene rundt Brattåsen, Forlandet, Flyvollen, Veresfjellet og i Ådalslien i Suul. Men hjort har vi nok hatt i Verdal i tidligere tider.

I følge Robert Collett: Norges Pattedyr (1912) var Hjorten tallrik i det 16. og 17. århundrede til langt opp i Nordland. Hvor langt mot nord den har forekommet på den tid eller tidligere vet man ikke, men i begynnelsen av 1700 årene fantes den på Hammerøy i Salten (68° n.b.) og så sent som i begynnelsen av 1800 årene forekom den helt oppe i Saltdalen.

I vår tid hadde hjorten tidligere vesentlig tilhold nære kysten og på de store øyer fra Vestlandet i syd til Namdalen i nord. I de senere tiår har den spredd seg mot øst og nord, og har nu etablert faste stammer i innlandet i de østlige deler av Sør- og Nordtrøndelag og Hedemark fylker.

Leif Lykke

Uværsdøgn på Lunna fjellet

I første halvdel av april drev Arne Julnes og Tom Rune Bakken med transport av hyttematerialer fra Julnessetra, som ligger syd for Julnesset, til et sted på Lunna fjellet i Kvernadal statsalmenning nord for Lille Fagerlitjern. Det var mye materialer som skulle fraktes innover slik at dette tok flere dager. Transporten foregikk med snøskuter. Vær og føreforholdene var gode i førstningen, og arbeidet gikk greit unna. Første del av vegleia var ganske bratt imot, og de måtte «Tvikjøre» (bruke begge skuterne for samme lasset) opp til Brengsmyrene. Skuterløypa var hard og fin, og normalt tok det en dryg time å få lasset innover. Nedturen gikk vanligvis på en liten halvtimme. På Julnessetra hadde de hoveddepotet. Der hadde de mat, kaffe og bensin, og der hadde de også matrast når de var nede for å handle ny last.

Den 12. april var de kommet så langt med oppdraget at de regnet med å bli ferdig den dagen. Da det gjensto en tur viste det seg at de hadde for lite drivstoff, og de kjørte da ned til Julnesset og hentet mer, samtidig fikk de da også litt mat. Imidlertid begynte været å bli dårligere. Det skyet over, ble snøtykke og ganske hard vind. Men karene var bestemt på å fullføre oppdraget den dagen, og i kveldingen la de iver med siste lasset. Været ble etter hvert verre, og det var langt på dag slik at det snart ble skumring. Først ble også tyngre etter hvert som styggværet tiltok. Da de var kommet så langt at det gjensto ca. 1 km. måtte Arne laste av en del for å komme innover. Dette måtte de tilbake å hente. Samtidig som uværet ble verre og verre ble det også sent på kvelden, og da de omsider kom frem med siste lasten var det helt mørkt, og nu var det virkelig styggvær, snøstorm og ingen sikt. Da de ga seg på hjemveg var det Tom Rune som kjørte først. Løypa var nu helt igjenfoket, og i stedet for å ta østover bar det nu mot sør. Vi kan alle forestille oss hvordan

Første overnattingssted.

det er å kjøre med lys i en slik snøstorm der du knapt ser hånden for deg. Arne hadde en ganske tung doning og hadde dermed vanskeligheter med å holde følge, men han måtte bare kjøre etter og forsøke å holde sporet. Hvor lenge de kjørte vet vel ingen, men omsider ble det slutt på drivstoffet til Tom. Han begynte å gå tilbake etter sporet, og traff da omsider Arne. Tom Rune sa da at han var helt rang og ikke viste hvor han var.

Siden bar det tilbake etter sporet i håp om å komme dit de hadde levnet materialene. Der var det også fra før en liten hytte som de godt kunne være i natten over. Men sporene var helt igjenfoket og ikke til å finne igjen. I stupmørket og snøføyka var det også meget farlig å kjøre, de kunne lett komme ut for stup eller de kunne utløse snøskred. Arne gikk derfor for det meste foran skuterene. Han gikk seg da også utenfor en snøskavl på en 4-5 m, men Tom klarte å stoppe skuterene da Arne forsvant, slik at han ikke kjørte utfor. De måtte nu ta en omveg for å komme seg forbi stupet. Omsider ble de da klar over at de ikke kunne komme seg i hus den natten, og da de fikk se noen busker bestemte de seg for å bli der. De levnet da skuterene oppe på

en haug ca. 30 m fra nattlæget i håp om at noen var ute og lette, og således kunne finne den. De forsøkte nu å grave seg ned for å få litt ly for uværet som bare raste verre og verre. Men de hadde bare hendene å hjelpe seg med så det ble ikke rare greiene, men ved hjelp av topp og kvist fikk de satt opp en liten sjerm mot uværet.

Fyrstikker hadde de ikke, og det hadde vel ikke vært til noen hjelp heller denne natten da det ikke fantes brennbart virke her, alt var kliss vått av snøslaps. Mat hadde de heller ikke, selv om det ikke var det verste. Arne hadde to brødsriver, disse gav han til Tom. Natta ble lang og kald i stormen, men omsider begynte det å lysne.

De gav seg da i veg på nytt i håp om å finne veg hjem, men da stormen bare raste verre og verre såg dette ut til å være fånytt. Da de langt om lenge kom til et sted hvor det var noe mer granskog fant de det fornuftig å gi seg i ro der. De levnet da skuterene på nytt oppe på en høyde og slo seg til ro noen hundre meter lenger nede. Der ble de da resten av dagen og den påfølgende natt.

Naturlig nok tok det nu hardt både på kreftene og humøret, samtidig som kulden kjendtes uutholde-

Deres andre nattlegger. Her var det litt mer ly for uværet.

lig, våte som de var til skinnet.

Du får en underlig følelse når du i dag snakker med Arne Julnes og hører han rolig fortelle om de to redselsdøgn inne på Lunna fjellet. Han sier bl.a. at da de omsider hadde fått ordnet seg med et slags ly for natten fant han ut at de hadde det ganske bra, kulde og sult til tross, og at det sikkert var mange som hadde hatt det mye verre. Han vil også gjerne fremheve den ro og fatning som Tom Rune viste, ikke tegn til pannik. Han var da tross alt bare 17-18 år. Arne var da 65 år, lommekjent i terrenget og erfaren som få hva angår fjellets luner i all slags vær.

Etter en ny lang dag og en enda lengre natt begynte det igjen å lysne.

Da karene ikke kom hjem om kvelden den 12. april ble familien naturleg nok engstelig. Bror til Arne la da ut med skuter, tok seg innover til Lunna fjellet og fant da at de hadde vært der med siste lasset, men at de siden hadde forlatt stedet uten å komme hjem. Han kjørte da ned, og ved 23 tiden om kvelden la to mann på nytt ut med skuter. Disse måtte omsider kapitulere p.g.a. vær og føre. Ved totiden om natten la den ene av dem igjen ut på ski, og etter en strabasius tur kom han frem til hytten og fant den tom.

Tidlig om morgenen den 13. april

ble det slått alarm. Det ble da i politiets regi satt igang en stor leteaksjon som pågikk hele dagen uten resultat. Det ble da utsendt patruljer fra Julnesset og fra Helmoen. Fra Sul gikk det også ut en patrulje som skulle lete i terrenget rundt Kvernsjøen. De undersøkte da alle hyttene rundt sjøen uten å finne tegn til spor.

Neste dags morgen fant en skuterpatrulje det første nattlægrete, der også støttingene var levnet. Så snart dette første livstegn var funnet ble det øyeblikkelig sendt ordonans ned til Julnesset, og ved 7 tiden om morgenen var denne nyhet spredd utover bygda. Det gikk da heller ikke lang tid før nyheten om at også karene var funnet i god behold kom til bygds. De ble funnet øverst i Finnkalldalen, en sidedal til Merkesdalen. De som fant dem og som først kom dit var bl.a. Einar Holmvik, Jan Sjømæling, Hendrik Woll og Inge Storholmen. Det ble da øyeblikkelig sendt bud til Julnesset med den gledelige nyhet at de var funnet i god behold. De andre ble da igjen, fikk opp varme, kokte kaffe og serverte mat. Det gikk selvsagt en lettelsens sukk over hele bygda. Karene var, forholdene tatt i betraktning i meget god behold. Det var tilsagt lege til de kom ned. Arne ble da tatt med til sykehuset hvor han ble 8-9 dager p.g.a. forfrysning i ene foten. Det var

ene stortåa som var forfrosset og det var en tid uvist om den måtte amputeres, men det viste seg siden å være unødvendig. Tom Rune ble av doktoren erklært uten skader.

Skuteren som de levnet ble det lett etter utover våren uten resultat. Den ble en gang ut på sommeren funnet ca. 1 km. nord for Kvernsjøen.

Etter denne tid er det naturlig nok kommet for dagen en god del etterpåklokskap: Hvorfor la de ut i et slikt vær? Hvorfor var de ikke bedre kledd? Hvorfor hadde de ikke mat og fyrstikker med? Videre er det snakket mye om hvor dårlig organisert leteaksjonen var, og om at det måtte bygdefolk til for at det skulle lykkes. Det er klart at det i en slik situasjon må bygdefolk til. Det er de som har de største forutsetninger for å gjøre noe effektivt, de som er kjent i området og som er vandt med fjellet i all slags vær.

Arne og Tom Rune er selvsagt lykkelig over at alt gikk godt. De vil gjerne takke, spesielt de som først fant frem til dem, og ellers alle som på en eller annen måte var med i den store leteaksjonen.

Til slutt en liten påminnelse til oss alle: Husk at fjellet kan være brutalt selv så langt ut på våren. Karene ble gjenfunnet på selve sommerdagen 14. april 1978.

Lasse Johnson

SIDNEY HAUGAN

er født og oppvokst i Amerika. Hauganfolket i Øvre Verdal er hans nærmeste slekt. For en del år siden var han på besøk hos sine slektninger. At det norske språket er litt vanskelig for den som er født i U.S.A. er ganske forståelig. Men Sidney gjorde så godt han kunne, han. En dag vi satt sammen ved kaffebordet ville jeg vite om han hadde vanskeligheter med å forstå meg. «Nå,nå. Ikke du. Batt Ali, Ali Haugen, Ao, Ao».

... hva forskjell det er på min gode venn, Ole J. Haugan og meg når det gjelder å snakke vukubygg, det kan jeg ikke forstå.

J.D.H.

Nok en naturopplevelse

Her demonstrerer Ingvald Tronsmo bryning av ljå.

Foto: S. Haugan/Trønder-Avisa.

I forbindelse med Veresfestivalen 1978 ble det arrangert en fottur fra Sørvera, via Esingen til Strådalen, en strekning på ca. 11 km. Værgudene var akkurat den dagen i særdeles dårlig lune, med regn og atter regn. Men styggværet til tross var det oppmøtt 12-15 stykker som fikk være med på en meget interessant tur. Vegviser og guide var P. A. Ward, som for anledningen hadde tatt på seg sin aller blideste maske, samtidig som han var i det aller beste fortellerhumør. Ved Flåttåtjønna var det for anledningen oppsatt en slåttbustad, hvor vi blandt andre møtte Ingvald Tronsmo som villig fortalte om hvordan forholdene var i slåttmyra i de dager. På vegen videre var vi innom «taugbanen», som en gang fraktet tømmer fra Esingsjøen til Veresjøen. Vi kom omsider frem til fjellgården Sandnes (Esingene) på svensk side hvor vi ble mottatt av et svensk spelemannslag med Jan Olof Beljom i spissen.

Etter at sistnevnte hadde holdt en liten tale, hvor han ønsket nordmennene velkommen, gikk turen videre i retning Strådalen. Vi fikk nu følge av bl.a. Emil Strøm som viste

seg å være en utmerket ledsager, og som hadde mye å fortelle. I Esingen var det også oppmøtt en del andre svensker som ble med på turen til Strådalen, bl.a. et ektepar fra Göteborg. Like ved Larstjønna var vi innom et nedfallent lappleger som hadde tilhørt lappen Lars Larsa, som tidligere hadde tilhold øst for Strådalen, men som av en eller annen grunn var blitt usams med folket der. Vi fortsatte nu ned gjennom Esingdalen, en ganske brutal dal som kan være vanskelig å forsere, særlig vinters tid, om du ikke er lommekjendt i området. Her ble vi orientert om geologiske fenomener fra langt tilbake i tiden: I slutten av istiden, da isen trakk seg tilbake og oppløstes til vann, brøt vannmassene igjennom morenebankene ved Esingen og fortsatte nedover mot Strådalen, og videre utover Verdalen. Dette var da opprindelsen til den nuværende Esingdalen, hvor det ennå finnes massevis av jettegryter og andre tegn som minner om vannets brutale framferd.

Selv om styggværet ubønnhørlig vedvarte ble det likevel anledning til en liten rast, med kaffekok og hyggelig prat, i ly av kjempestore graner i

et lite urskogområde.

På turen videre var vi også innom tomtene til Esingseteren. Omsider kom vi så igjen til riksgrensen, og herfra var det ikke mange hundre meterne frem til Strådalen.

Det kan virke ufyselig å legge ut på en slik tur i styggværet, men i godt følge blir turen allikevel en naturopplevelse av de skjeldne, og du blir så absolutt et minne rikere.

Lasse Johnson

SPRAKK DEN

Slik kan det gå med alle hydraulikkslanger.
—Når uhellet er ute er det godt å vite at vår

**KVIKK-SERVICE PÅ
INDUSTRIOMRÅDET**

Oyhaugen

Trøndelag, 7650 Verdal
Tlf. (076) 78 073

R. Falstad Eftf.

KARL M. J. HOAS

Optikermester

7650 Verdal — Tlf. 78135

Sv. Langnes Eftf.

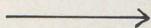
Brødrene Berg

MØBELFORRETNING

Verdal, tlf. 78608
Levanger, tlf. 81390

Fra Værdalsbrukets arkiv

Tømmerbinding i Grunnfossen. Iflg. tekst bak på originalbildet er skjermen vi ser bygd som mølledam. Denne gikk ut i 1907 eller 1908.

Den gamle brua ved Skjækerfossen. Ble revet bort ved flommen i 1947.

Stor tømmerbinding i Oterhullet nederst i Dillfossene. Oktober 1948.

Helgådalen idrettslag

DRIFTSÅRET 1978

Styret har bestått av:

Johs. Overmo, form.
Bjarne Haugan, nestform.
Tore Holmli, sekretær.
Sissel Green, kasserer.

Egil Green, styremedl.

+ form. fotball: Oddvar Lyng

form. friidrett: Gunnhild Leirset

form. ski: Åsmund Leirset (før halvårsmøtet) Jon Overmo (etter halvårsmøtet)

Varamenn: Sigbjørn Ottermo, Grethe Ward og Arnold Kjesbu.

Det er avholdt 7 styresmøter samt halvårsmøte og årsmøte. Kurset «Et bedre idrettslag» ble arrangert like etter årsmøtet 1977, der de aller fleste medlemmene i lagets forskjellige styre var med.

Idrettslig aktivitet

Her henvises til avdelingenes meldinger. Som et resymé kan vi slå fast at den idrettslige aktivitet har vært meget god innen laget. Samtlige grupper fortjener honnør for sin innsats.

Trim

Damene har trimmet jevnt og trutt i Volden skole, mens det på sverdsiden har vært mer labert i så måte. Laget har i sommer arrangert en del fjellorienteringsløp med jevnt bra oppslutning. Den planlagte turen til Fagerlifjellet og Flyvollen måtte avlyses 2 ganger på grunn av dårlig vær. Til tross for et herlig vær nesten hele sommeren ble det regn og surt under Veresfestivalen. Det var likevel en del tapre sjeler som slo seg med på grensemarsjen lørdag fra Sør-Moen til Esingen og Strådalen.

Anleggssektoren

Oppslutningen om arbeidet med klubbhuset har vært den største skuffelsen i året 1978. Selv om vi er kommet godt i gang med bygget, må vi nok bare se i øynene at det meste av arbeidet gjenstår før bygget er ferdig til godkjenning, da både vassanlegg, kloakk/septikanlegget og alt innredningsarbeidet ennå står igjen. Alt dette må fullføres neste år.

Det er i sommer foretatt rydding av faste løypetraceer til skisport på forskjellige steder innen laget. Magnar Bakken har stått for ei løype ved Julnesset, Leif Svartås for Skjækermomarka. Tor Bjartan for Bjartmarka, Sturla Green for Grensmarka og Stein Sagvold for ei løype på Bjørstadhøgda. Egil Green har tatt seg av Hervoltraceen på strekningen Åkervolden — Grensslettet, mens Bjørn Skoknes er ansvarlig for Vårloktraceen i Helmoåsene. De fleste av disse traceene er nå ferdig ryddet.

Komiteen for lysløypene har gjort en god jobb. Noe barmarkpreparering er foretatt, og mye arbeid er lagt ned med snøprepareringa.

Lagets snøscooter begynner å bli utslitt og en ny skulle vært anskaffet, men lagets økonomiske situasjon er slett ikke lys.

Banekomiteen med banesjef Magne Kjesbu i spissen har også i år lagt ned et stort arbeid på Elneshøgda.

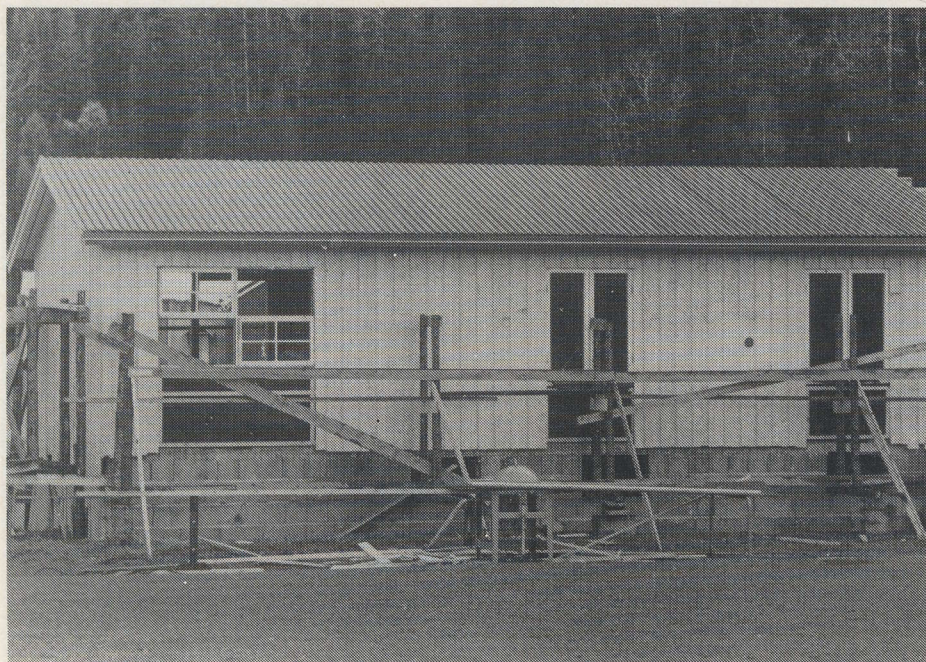
Andre aktiviteter

Teatergruppa laget på tradisjonelt vis et show 3. juledag, og har dessuten deltatt med noen «bruddstykker» nu og da ved andre arrangement i løpet av året.

Veresfestivalen gikk av stabelen under ufysiske værforhold og ble ingen suksess økonomisk sett. Salget gikk ikke så godt som en kunne ønske. Men vi har da i alle fall en god del varer på lager som kan gi penger i kassen neste år. Sportslig sett gikk festivalen meget bra for Helgådals farver.

Tveråholm-bautaen ble ikke bygget i år, men plata er anskaffet nu, og neste år vil verket forhåpentligvis stå fullført.

Tinsvoll-prosjektet er kommet godt i gang. Det nye huset står nu på plass. Innredningsarbeidene og diverse annet er ennå ugjort.

- det meste av arbeidet gjenstår før bygget er ferdig til godkjenning.

Tinsvoll-prosjektet er kommet godt i gang, det nye huset står nå på plass.

«Helgådals-Nytt» har skaffet Helgådal idrettslag noen uvenner, men langt flere venner. Stadig flere nye bidragsytere kommer til, noe som gjør at stoffet blir mere variert.

Økonomi

Til tross for at mange tiltak har gått svært bra, viser lagets samlede regnskap et underskudd på vel 23.000 kroner i året som er gått. Selv om noe av svikten skyldes at vi fremdeles ikke har fått reklameinntektene fra VEFA og Konela Norge samt at det kommunale tilskudd først er ankommet etter at strek ble satt pr. 15/10, er den økonomiske utvikling innen laget bekymringsfull. Enhver utvidelse av aktivitetene innen laget må for fremtiden vurderes nøye før man gir seg ut på det. Svikten i inntektene i år skyldes for en stor del liten oppslutning om fotballkampene med små billettinntekter og kiosk-inntekter som resultat.

På pluss-siden kan vi registrere en fin innsats av støttegruppa for yngresavdelingen i fotball, handarbeidsbingoen som gav drøyt 8.000 kroner i netto og mer sikre tall som martnasbodene. Den største inntektskilden er likevel «Helgådals-Nytt», som i år har gitt noe over 13.000 kroner i netto.

Helgådal II's utmerkelser:

Lagets innsatspokal er i år tildelt Snorre Green for sterk innsats både på ski og i terrengløp. Han er så vidt vi vet den første helgådalsløper i historien som er uttatt til NM på ski. Sturla Green tok Skifatet, Ketil Sagvold Fotballkruset og Stein Sagvold Friidrettsbollen. Lagets ærespris er tildelt Johannes Overmo.

Til slutt vil styret få takke alle Helgådal idrettslags medlemmer som på en eller annen måte har gjort en innsats for laget. Dette gjelder både aktive utøvere, trenere/ledere og personer med ulike verv innen laget.

ARSMELDING FRA SKISTYRET

Skistyret har bestått av:

Formann: Åsmund Leirset
Nestformann: Jon Berg
Sekretær: Grethe Ward
Kasserer: Tor Bjartan
Styremedl.: Håvard Elnes

Det har vært avholdt 6 styremøter, 2 Skitreff, 2 møter i samarbeid med de andre laga i Verdal og avslutningsfest for skisesongen med premieutdeling.

Arrangerte skirenn:

— Lysløypekarusell for kl. over 14 år.
— Ole-sprinten.

- 4 renn i klubbkarusellen på ski (alle klasser)
- Verdalsmesterskapet i stafett (alle klasser)
- Fjellrosastafetten.
- Klubbmesterskap.

Resultater:

Lysløypekarusellen: Delt 1. pl. til Snorre Green.

KM: 3. pl. kl. B 15 km og 1. pl. kl. B 30 km Snorre Green.

Røsheirennnet: 1. pl. kl. B Snorre Green, 3. pl. kl. C Rolf Green.

1. pl. Turklassen Magnar Bakken.
10-mannspokalen tatt av Helgådal i.l. til odel og eie.

Verdalsmesterskap:

15 km: 1. pl. til Snorre Green, 1. pl. til Ove Haugan i eldre junior. 2. pl. til Helgådal i stafett senior, 1. pl. kl. gutter 14-15 år, 1. pl. til Frode Røe i kl. gutter 1971, 1. pl. til Eli Johanne Sørli i kl. jenter 1970, 1. pl. til Jonny Haugan i kl. gutter 1968.

Stiklestad Skifestival: 1. pl. til Snorre Green, 2. pl. i kl. C og D til Rolf Green og John Sørli.

Volhaugrennet: 1. pl. 60 år og eldre til Olav Sagvold.

Bulleråsrennet: 1. pl. 60 år og eldre til Olav Sagvold.

Fjellrosetastafetten: 1. pl. til Helgådal.

Vårlonken: 1. pl. til Snorre Green, 1. pl. kl. F Ivar Kjesbu og 1. pl. Eldre junior Ove M. Haugan.

Aksje i 10-mannspokalen: Helgådal i.l.

Hervolrennet: 1. pl. Snorre Green. Aksje i 10-mannspokalen:

Helgådal i.l.

Klubbmestre: Snorre Green og Grethe Ward.

Flere gode plasseringer i kretsrenn og lokale renn. Stor framgang blant de yngre med flere førsteplasser og gode plasseringer i Verdalskarusellen og lokale renn i bygda ellers.

Snorre Green deltok i NM på ski.

Priser

Skifatet ble tildelt Sturla Green. Skiavdelingens ærespris gikk til John Kr. Kulslid for hans innsats gjennom mange år tidligere.

Så har vi deltatt for første gang i NM-cupen. Her fra oppgjøret mot Kvik på Lade, som Helgådal vant 1-0.

ÅRSMELDING FRA FOTBALLSTYRET

Fotballstyret i 1978 har bestått av følgende:

Formann: Oddvar Lyng
Nestformann: John Olav Indahl
Sekretær: Per-Leif Eklo
Kasserer: Jon Overmo
Styremedl.: Sturla Green

Grappa har hatt 4 spillermøter og 4 styresmøter.

Vi har stilt lag i følgende klasser i kretsserien:

A-lag, guttelag, smågutte I og II og lilleputt. Ett lag i gateserien i Verdal og B-laget i bygdaserien.

Så har vi deltatt for første gang i NM-cupen, der vi kom til 2. kval. runde. Vi har arrangert Sommercup på Elneshøgda samt deltatt i Høst-cupen.

A- og B-laget har hatt Rolf Stene som trener, Jon Overmo som oppmann for A og Jon Berg som oppmann for B. Plasseringen for A-laget ble litt dårligere enn i fjor.

Guttelaget: Per Storholmen trener, Alf Ward oppmann. Laget plasserte seg midt på tabellen.

Smågutte I og II: Ketil Sagvold trener, Erling Rygg oppmann I og Per-Leif Eklo oppmann II. Smågutte I vart avdelingsmester og spilte seg

helt fram til finalen om KM-titelen, men tapte finalen.

Smågutte II vart sist på tabellen. Lilleputt: Jens Holmli trener, Sturla Skrove oppmann. Laget spilte seg til avdelingsmesterskap, men kom ikke opp mot sitt beste i sluttspillet. Jan Arne Haug og Egil Rye har vært trenere for Gateserielaget. Laget ble sist på tabellen.

Sportslig sett har sesongen vært god med 2 avdelingsvinnere. De andre laga har også hatt en bra sesong. Vi har hatt en spiller på krets-laget for smågutter, Omar Ward.

Vi har hatt en spiller på krets-laget for smågutter, Omar Ward.

Flere spillere herfra var på samlinger uten å nå fram. 8 gutter har tatt bronseballen i 1978.

Økonomisk har sesongen 1978 vært skuffende med dårlig tilskuertall. Reklameinntektene har vi heller ikke fått ennå.

Prisvinnere i fotballavdelingen 1978

Fotballkruset: Ketil Sagvold
Fotballavd. ærespris: Erling Rygg
Treningshesten: Jon Olav Indahl

3 nye spillere over 100 kamper for HIL: Erling Rygg, John Valseth og Einar Holmli.

Så vil fotballavdelingen takke alle som har støttet et eller anna lag innen fotballavdelingen i sesongen 1978, og vi håper på et like godt samarbeid i sesongen 1979.

ÅRSMELDING FRA FRIDRETTSSTYRET

Friddrettsstyret har bestått av:

Formann: Gunnhild Leirset
Nestformann: Alf Julnes
Sekretær: Magner Haugan
Kasserer: Per Sverre Green
Styremedl.: Magnar Bakken

Grappa har hatt 7 styresmøter samt en tur til Vera og andre møter i forbindelse med uttaking til Veres-stafetten.

Videre har vi hatt karusellrenn i terrengløp, 3 på forsommeren og 3 på ettersommeren, med i alt 128 deltakere, samt klubbmesterskap i terrengløp.

Av andre resultater kan vi nevne:

4. mai: KM i terrengløp I.L. Stjor-dals-Blink: 2. plass til Erik Falstad i klasse Gutter 14-15 år.

Nybrottskarusellen starta opp 26. april (veg-, terreng- og baneløp). Olav Haugan deltok og fikk statuetten.

Til Veresstafetten var påmeldt 10 lag fra Helgådal i.l. Ett lag starta ikke. 1. pl. til HIL i Menn senior og Gutter 10-17 år. Damer senior gjorde også en fin innsats og ble nr. 2.

På søndag da Veressjøen Rundt gikk av stabelen var vi spente på hvem som kom først i mål, og i år som i fjor trakk Snorre Green det lengste strået. Anna Bjørgan vant Dameklassen.

Verdalsmesterskapet i friidrett vart arrangert på Verdal stadion. Våre representanter gjorde der en fin innsats. Vi nevner opp:

60 m Gutter 1969: 1. pl. til Gjermund Julnes.

60 m Gutter 1968: 1. pl. til Odd Einar Haugan.

Kule Gutter 1962: 1. pl. til Per Magnar Ward.

Kule Menn kl. D: 1. plass til Magnus Julnes.

Kule Menn kl. E: 1. plass til Bjarne Haugan.

1500 m Menn senior: 1. plass til Stein Sagvold.

3. plass til Sturla Green.

4. plass til Odd H. Roksvåg.

Lengde Gutter 1969: 3. plass til Gjermund Julnes.

Lengde Gutter 1968: 1. plass til Odd Einar Haugan.

Lengde Menn kl. B: 1. plass til Magne Holmli.

2. plass til Sturla Green.

100 m Menn kl. B: 1. plass til Magne Holmli.

2. plass til Stein Sagvold.

4. plass til Sturla Green.

100 m Menn kl. D: 1. plass til Magnus Julnes.

2. plass til Sigbjørn Egeland.

800 m Menn kl. B: 1. plass til Stein Sagvold.

Fra Verdalskarusellen nevner vi at Stein Sagvold ble nr. 2 i sin klasse, Trine Julnes og Ingunn Leirset delte førsteplassen i sin.

Deltagelse i Hårskalltrampen gav 5-mannspokal til Helgådal i.l., samt en 4. plass til Stein Sagvold i sin klasse.

Lyngvolløpet kan vi også nevne. 2. plass til Snorre Green og 2. plass til Ove M. Haugan i Eldre junior.

I Leksdalsstafetten stilte HIL med ett seniorlag, og tok førsteplassen.

Priser

Friidrettsbollen ble av styret vedtatt å dele ut i år. Den gikk til Stein Sagvold.

Friidrettsavdelingens ærespris gikk til John Haugan.

Friidrettsavdelingens største ønske er løpebane på Elnesshøgda neste år.

INNHERREDSMEIERIET

7650 VERDAL

**KLÆR FOR
HELE FAMILIEN** finner De hos
A.s Verdal Manufakturforretning
Telefon 78 457

Alt i brød
og konditorvarer
INNHERREDSBAKERIET A/S

MINSAAS MASKIN

VERDAL

Telefon: Privat 78 331

Kontor/Verksted 78 597

Mobiltelefon 011/53046

**VERDAL
MASKINVERKSTED A.S**
VERDAL

Tlf. (076) 79 367

AUTORISERT BILVERKSTED — BENSINSTASJON
KRANBIL

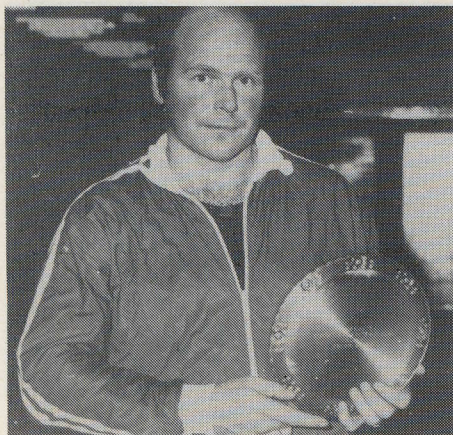
VUKU Bil-Senter

Inneh. Haga - Haugan

Tlf. 70 734

**8 1/2 + 1/2 = 9% innskuddsrente
får De i**

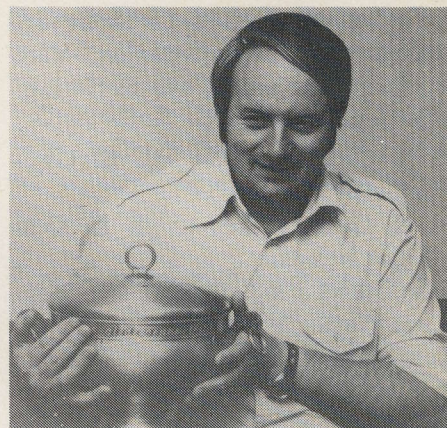
Forretningsbanken a/s

Erling Rygg med Fotballavdelingens ærespris.

Snorre Green med Innsatspokalen

Johannes Overmo fikk Helgådal idrettslags ærespris.

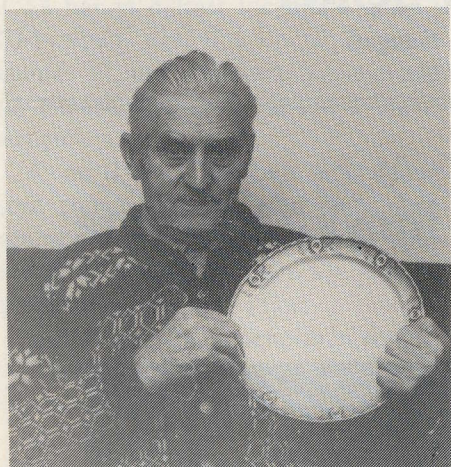
Helgådal I.L.s Pris- vinnere 1978

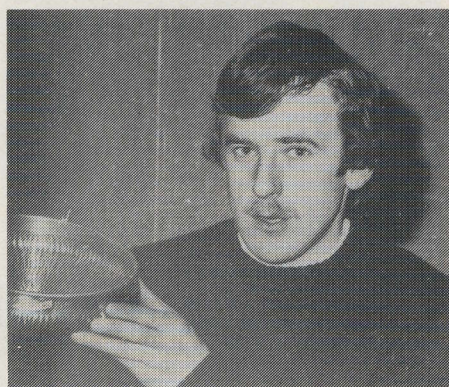
Jon J. Haugan med Friidrettsavdelingens ærespris.

Sturla Green med Skifatet.

John Kr. Kulsli med Skiavdelingens ærespris.

Stein Sagvold med Friidrettsbollen.

Ketil Sagvold med Fotballkruset.

ÅRETS IDRETTSUTØVER

Til å kåre Årets idrettsutøver ble det denne gangen utnevnt et titall idrettsinteresserte personer rundt om i Verdal. Disse fikk tilsendt hver sin stemmeseddel med rubriker for å gi fra seg 10 ned til 1 poeng til de forskjellige idrettsutøvere.

Fra 7 av disse har vi fått seddelen tilbake, og avstemmingen viser at 2 idrettsutøvere gikk igjen på samtlige stemmesedler, nemlig fjorårs-vinneren Anna Bjørgan samt Snorre Green. I poeng syntse Snorre seg som en kar og knep seieren med 63 poeng, mens Anna fikk 62. Jevnere kan det ikke bli! På de neste plassene fulgte ytterligere to representanter fra spinnesiden, nemlig Karen Ingeborg Røe og Marit Myhre.

Så ble det da en skiløper som stakk av med prisen også i år. En beskjedne mann med jernvilje, må vel være en korrekt karakteristikk av Årets idrettsutøver. Ved målbevisst trening har han i løpet av de siste årene nådd høgt opp i det knallharde langrennsmiljøet.

Vi gratulerer med avstemningsresultatet, og går over til Helgådals-Nytt's tradisjonelle intervju med seierherren.

- Når begynte du med idrett?

«Jeg var med en del skoleskirenn samt en del bygdarenn i 13-14-årsalderen. Fra konfirmasjonsalderen av satset jeg mest på skyting».

(For vår del vil vi skyte in at han oppnådde mange gode resultater på skytebanen i disse årene)

«Jeg kunne også slenge med i ett og anna skirenn i junioralderen, blant annet husker jeg godt et kretsrenn i Sprova», ler Snorre.

Ketil Sagvold, Odd Bratli og jeg var med i juniorklassen, og han «Stubb» og jeg ble desidert sist. Det var visst

flere av jentene som hadde bedre tid enn oss. Jeg husker at Jon Haugan rista på hodet da, ja, han hadde visst ingen tru på oss. Etter at jeg var ferdig med militæret, begynte jeg å satse mer på ski, og siden har det da gått stadig framover».

- Du er nå med i kretsens elite-gruppe «Gruppe Kjell». Hva syns du om opplegget der?

«Det er interessant å være med i den gjengen. Når det gjelder treningsopplegget er det først og fremst lagt langt mer vekt på rulleskitrening enn hva jeg har gjort før. Rulleskitreninga skal utgjøre rundt 40% av all trening hos eliteløperne. Så mye blir det ikke for mitt vedkommende, men jeg prøver å gå på rulleski tre ganger i uka. Ellers går langkjøringa for seg i rolig tempo, det er snart gjort å kjøre for hardt her, og da blir ikke resultatet det det skal bli. Dessuten satses det nokså mye på «sprettende skigang». Intervalltrening vil svenskene ikke begynne med før det nærmer seg sesongstart.

- Du var med i NM siste vinter. Hvordan opplevde du det?

«Jeg hadde nok ingen «klaff» der. Jeg var ikke helt frisk og hadde heller ikke hellet med meg med smøringa.

- Hva er din beste prestasjon hittil?

«Flyktningerennet for to år siden, da jeg fikk 5. beste tid av samtlige, må vel være mitt beste løp hittil. Men jeg er også godt fornøgd med KM siste vinter, særlig tremila».

- Hva er målet for denne sesongen?

«Målet er først og fremst å kvalifisere meg for NM, og hvis det lykkes, få en så hederlig plassering som mulig.

- Har du noen gang angret at du driver idrett?

«Nei, det har jeg ikke gjort. Men

jeg innrømmer at det er tungt å komme seg ut på trening enkelte ganger, særlig når det begynner å bli mørkt om hausten, men så begynner det å gå lettere igjen, og nytt håp tennes. Jeg synes det begynner å kreves litt for mye for å hevde seg i toppen også på kretsplan nu. Det er vanskelig for en som har arbeid å make dette hardkjøret. De fleste av toppene i kretssammenheng trener på dagtid, og det er selvsagt en stor fordel».

- Hva med langrennsmiljøet i Helgådalen?

«Jeg synes Ole Sagvold fortjener en spesiell honnør. Ikke bare legger han ned et stort arbeid for å holde løyper åpne, han er også en miljøskaper. Det er ikke mange som har så entusiastiske karer i ryggen som vi, når Sagvoldkarene og Severin Lillegård er med. Han Ole er pliktoppfyllende og hjelpsom når vi er borte på skirenn, han tar alltid rede på klær og utstyr når vi har startfeber».

- Har du så noen spesielle ønsker til slutt?

«For min egen del håper jeg at jeg berger frisk utover vinteren, slik at jeg kan få noe igjen for innsatsen med forberedelsene til sesongen. Og dessuten må jeg si som hu Anna i fjor: - at det må bli snø.

Fra min dagbok 1943

Av Ole J. Haugan

EN HELSEFARLIG LOSTUR

Det var i første dager av mai 1943 jeg fikk ordre om å lose en kurer til Sverige. Jeg skulle møte opp i Nonsetskogen til fastsatt tid, og da jeg kom dit, kom det fram en ungdom fra granskogen. «Er du Lars?», sa jeg. «Er det du, Hans?», spurte han, og da var kontakten i orden.

Vi gikk i skog og fjellterreng til en skogstue i fjellet hvor vi overnattet. Om morgenen da vi startet på høg-fjellsruta, var det regnvær og tykk skodde. Jeg blev litt tvilsom på denne ruta i slik tykk skodde, det var farlig terreng å gå seg vill i, uten kart og kompass. Men det gikk bra til vi hadde passert toppen av høgfjellet og skulle svinge i øst langs fjellkjeden. Da blev vi litt uenig om retningen. Han ville gå rett i syd, for det stemte etter kompasset hans, men jeg gjorde han oppmerksom på at tok vi hans retning, ville vi komme ned i det verste villvest-terreng som fanns på denne ruten med bratte stup og farlige snøfenger. Da han blev klar over at jeg hadde retningen klar, gav han seg. Vi fortsatte mellom to og tre timer til vi kom til ei fjellelv. Skodda var like tykk. Jeg visste at det skulle være et vadested 200 meter lenger øst. Da vi kom til vadestedet, viste det seg at elva gikk flaumende stor med en del isran flytende. «Her kommer vi ikke over», sa jeg. «Jo», sa han, «Jeg tror vi klarer det». «Vi går heller til ei hengbru», sa jeg. «Hvor mye lenger blir ruta vår da?», spurte han. «Minst en til to timer», svarte jeg. Da ble det til at vi skulle prøve

elva. Vi tok av oss klærne og la i veg med hver vår staur i handa og ryggsekken over hodet. Isvannet gikk til langt opp på brystet, og det var med nød og neppe at det gikk bra. Da vi kom oss til lands, måtte vi springe nakne en ti minutters tid for å få varme i våre blåfrosne kropp.

Vi fortsatte videre i godt humør, og skodda hadde letta så vi såg flere kilometer framfor oss.

Da vi hadde noen kilometer igjen til grensen, følte jeg meg slapp og uvel. Vi blev da enige om at han skulle ta seg fram til Esingen på egen hånd. Etter en grundig orientering om retningen han skulle gå, skiltes vi.

På tilbaketuren gikk jeg hengbrua, jeg våget ikke å vade elva alene, og over høgfjellet ned til den skogskoia vi hadde overnattet i. Jeg la meg ned med ryggsekken på, jeg var helt ferdig. Jeg tenkte jeg skulle hvile litt før jeg tente opp i ovnen som stod like ved, så jeg fikk tørket mine klær som var helt gjennomvåte. Klokka var da halv tolv om kvelden. Men dessverre, jeg sovnet og våknet ikke før klokka elve dagen etter, syk og med høy feber. Ute var det strålende solskinn og varmt. På heimturen tenkte jeg på kameraten som starta til Sverige, prestesønnen fra Levanger Fredrik Brekke. Han drev kurervirksomhet mellom Sverige og Trondheim de siste årene av krigen.

Men jeg pådrog meg lungebetennelse og bronkitt på begge sider, og tre ukers sykdom etter denne turen.

Gaveartikler

KIOSK

BRØDRENE
HAUGEN A/S
ØRMELENSENTERET — 7650 VERDAL

Verdal Broderi og Moteforr. A/S

BRODERI — BARNETØY
MOTEARTIKLER

Tlf. 78324

VUKU AUTO

NYE OG BRUKTE BILER

SUBARU — FIAT

V. RØNNING

ALT I

KOLONIALVARER

Inneh. S. Sørli — Verdal
Tlf. 78153

Telefon 78029

Tørkhuset

Av Johannes Overmo

En svært vanlig uthusbygning før i tida som nå begynner å gå helt i glemmeboka, er tørkhuset. Slikt fantes mest på hver gård. Og det som der ble gjort var å tørke kornet før det skulle på kverna og bli til matmjøl. Krøtterforet, grøppet, ble som oftest råmalt. Men tørka kunne også bli brukt hvis kornet var noe rått og en ville unngå at det skulle gå varme i kornkittene på stabburet.

Tørkhuset stod gjerne et stykke fra de andre husa på gården. Tørkeovnen var oppmura av gråstein med ei stor skiferhelle på toppen. Til å tette ovnen ble det brukt blåleire. Oppå skiferhella var det karmen av bord. Også disse ble tettet nedentil med blåleire.

Under tørkinga var det om å gjøre å få til en jevn varme i ovnen. Veden skulle være finkløyvd, og den ble lagt jevnt utover for å få skiferhella jevnt oppvarma. Var tørkeovnen noenlunde stor, kunne en tømme omlag en halv sekk korn oppi karmene ad gangen. Dette ble kalt ei tørke. Så brukte de et spesielt bordstykke til å rote om i kornet under tørkinga. Oftest skuvde de kornet fra side til side på ovnsplata. En måtte være svært omhyggelig med dette arbeidet, ellers kunne kornet bli ødelagt av varmen. Når halmpipene som fulgte kornet var så sprø at de knakk mellom fingrene, var kornet ferdigtørka. Da tok de opp ei luke i trekarmen og skyvde kornet ned i en kasse som stod tett inntil ovnen. Så var det bare å starte opp med ei ny «tørke». Det ferdigtørka kornet ble så med jevne mellomrom aust opp i sekker.

Tørkeovnen ble ofte benyttet også til steiking av flatbrød.

Asbjørn Røstad A/S

Kontor/Verksted: Tlf. (076) 78 328
Privat: Tlf. (076) 78 378

ELAS A/S

Trådvareartikler

VERDAL - TLF. 78 661

BYGGMESTER

Oddmund Kvernmo

AUT. ENTREPRENØR

Tlf. kontor 78 940 - Tlf. privat 78 434

VERA ER VERDALS FERIEPARADIS

VELKOMMEN TIL OSS

OVERNATTING — HYTTEUTLEIE — SERVERING

Sweet Gjestgiveri

VERA — TLF. (076) 70 174

A/S VÆRDALSBRUKET

VUKU

Nybygg og reparasjoner
utføres hurtig og fagmessig

TORBJØRN GRANDE

BYGGMESTER

Tlf. 78 142 — VERDAL

Elektrisk installasjon

Salg av apparater og utstyr

NORD-TRØNDELAGE-VERK

Avd. VERDAL, tlf. 78 402

Underavd. ULVILLA, tlf. 70 510

AVDELINGER OVER HELE FYLKET

STYRER OG KOMITEER

Valgt for driftsåret 1979

Hovedstyret:

Formann: Johannes Overmo
Nestformann: Egil Green
Sekretær: Sigbjørn Ottermo
Kasserer: Brynjar Aksnes
Styremedlem: Brit Ness
Varamenn: Ottar Julnes, Grete Ward
og Arnold Kjesbu

Skistyre:

Formann: Jon Overmo
Nestformann: Jon Berg
Sekretær: Grete Ward
Kasserer: Tor Bjartan
Styremedlem: Stein Sagvold
Varamenn: Magnus Julnes, Gunn-
hild Leirset og Rolf Green

Fotballstyret:

Formann: Oddvar Lyng
Nestformann: John Olav Indahl
Sekretær: Per-Leif Eklo
Kasserer: Kjell Ottermo
Styremedlem: Sturla Green
Varamenn: Brynjar Aksnes Bjarne
Haugan og Ketil Sagvold

Frilidrettsstyret:

Formann: Bjarne Haugan
Nestformann: Gunnhild Leirset
Sekretær: Sturla Green
Kasserer: Rolf Green
Styremedlem: Magnar Bakken
Varamenn: Stein Sagvold, Leif Svart-
ås og Odd Bjartan

Oppmenn:

Ski: Egil Green
Fotball A: Jon Overmo
Fotball B: Pål Holmli
Gutter: Erling Rygg og Asbjørn Leir-
set
Smågutter: Alf Ward
Lilleputt: Per-Leif Eklo

Underholdningskomite:

Formann: Jorunn Green
Tor Green, Inger Holmli

Byggekomite klubbhus:

Formann: Tore Holmli
Sigbjørn Ottermo, Magner Hau-
gan, Snorre Green og Magnar
Bakken

Vasskomite:

Formann: Pål Holmli
Einar Holmli, Magne Kjesbu

Tin-komite:

Formann: Johannes H. Nessem
Håvard Elnes, Alf Åkervold, Lasse
Johson sen., Johs. Overmo

Veresfestivalkomite:

Formann: Jon Overmo
Medl.: Brynjar Aksnes, Gunnar
Grunnmo, Einar Holmli, Torgeir
Bakken
Varamenn: Odd Grunnmo, Kjell
Bjartan
Løypesjef: Bernhard Olsen

Hervolkomite:

Formann: Egil Green
Medl.: Asbjørn Leirset, Bjørn Skok-
nes
Varamenn: John Tosteigan, Odd
Bjartan

Vårlok-komite:

Formann: Johs. Overmo
Medl.: Per Leirset, Bjørn Skoknes
Varamenn: Pål Holmli, Magnar
Bakken

Valgkomite:

Formann: Åsmund Leirset
Medl.: Per Leirset, Jon Berg

Revisorer:

Kjell Bjartan og Ivar Bjartan

Grendmenn:

Øvre Helgådalen: Ottar Julnes
Skjækerfossen: Arnstein Nymoen
Elnes: John Storholmen

Elneshøgda: Ola P. Berg
Nordkleiva: Melvin Nessem
Bjørstadhøgda: Alf Roksvåg
Ulvilla: Odd Grunnmo

Lysløypekomiteer:

Bjørstadhøgda: Olav Sagvold (form.)
Ole Sagvold, Jon Haugan
Bjartan: Tor Bjartan (form.)
Leif Svartås, Odd Bjartan, Ole J.
Haugan

Banekomite:

Magne Kjesbu (form.)
Sverre Leirset, John Nonset

Tveråholm-komite:

Formann: Ole J. Haugan
Lasse Johnson sen., Leif Svartås,
Olav M. Kulsli, Olaf Storlunet

Helgådals-Nytt:

Redaksjon: Lasse Johson sen.
Håvard Elnes, Arnt Kjesbu, Johs.
Overmo

Salg/annonser:

Jon Berg (form.)
Ketil Sagvold, Einar Holmli

**Støtt våre
annonsører**

Vinterblomst

En blomst du gir meg,
på kalde vintren,
en blomst som kan varme
opp hjerte og sinn.
Når snøen pisker mot
kalde ruta,
når klare stjerner
kan titte inn.

En blomst du gir meg,
den vil jeg gjemme
og se på hver gang
mitt hjerte er kaldt.
Og vinterblomsten
den kan fortelle, for hele
verden: Du er mitt alt!

En blomst du gir meg,
en vakker rose,
en blomst som varmer
mitt dystre sinn
Og vinterblomsten
du gir mitt hjerte,
er røde roser i dine kinn.

Sissel

VERDALINGEN SOM BLE FARMERDRENG I MINNESOTA

En ungdom fra Verdal utvandret i sin tid til Amerika. Han slo seg ned i Minnesota, der det var så mange verdalinger fra før. Og han var så heldig at han fikk drengtjeneste hos en ekte «Verdalsfarmer» på Campellprærien. Og det kom da så jammelig godt med at han kom til en arbeidsgiver som snakka «ækt norsk». En dag sa farmeren: i dag ska æ gå ned i byen, å må æ e der kan du f.eks. fænsse. Fænsposten finn du nedme baln og fænsstepels han finn du ned i væll-husi. Han ligg attmed pitten.

Stakkars dreng. Hva skulle han gjøre?

Farmeren ville, mens han var i byen, ha drengen til å reparere nett-inggerdet. Gjerdestolpene sto ved fjøsveggen og gjerdekrampene lå ved vannspringet i mastua.

J. D. H.

Langnes og Bakkan

BLIKKENSLAGER OG
VENTILASJON

Telefon 78478 — Verdal

Telefon (076) 78 469 - 7650 Verdal

SPARING MED SKATTEFRADRAK ER VÅRT BESTE
SPARETILBUD TIL DEG.

Verdal Sparebank

Filial: ØRMELEN

Holmens Servicesenter

Tlf. 78040

Alt på ett sted til nybygg, restaurering og oppussing

KONTAKT VÅRE FAGFOLK
DET LØNNER SEG

INDUTRIOMRÅDET
VERDAL — TLF. 78 590

Høvlet og uhøvlet trelast

I ALLE DIMENSJONER

A/S TRONES BRUK

VERDAL. Tlf. 076 - 78 100

Block Watne Byggshop

GODT UTVALG I BYGGEVARER

VI GIR MEGET GODE
TILBUD PÅ DØRER,
VINDUER OG PLATER

KJØKKEN-, BAD- OG
GARDEROBEINTERIØR
TIL MEGET GUNSTIGE PRISER

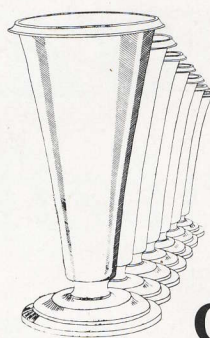
**Skilom er
alt du trenger
til en god
norsk vinter**

 SKILOM

DOMUS SPORT

DOMUS
VERDAL

Hos oss
finner du godt
utvalg i premier
for alle typer
idrettsarrangementer

Gullsmedavdelingen

Vi har alt
du trenger
i dagligvareer.

Grill-
og ferskvareavd.
DOMUS mat

ÅPNINGSTIDER:

Mand., tirsd., onsd., fred.	8.30 - 16.00
Torsdag	8.30 - 19.00
Lørdag	8.30 - 13.00

**VERDAL
KOMMUNE**

ØNSKER ALLE LESERE
AV HELGÅDALS-NYTT
OG INNBYGGERNE FOR ØVRIG
EN RIKTIG GOD JUL
OG ET GODT NYTTÅR

ŠKODA

VI FØLGER OPP
SALGSSUKSESSEN OGSA I ÅR

**DATSUN — SKODA
NISSAN DIESEL LAST**

Nytt av året
**Aktiv og Arctic cat
snøscootere**

**TEXACO
Bensinstasjon og oljer**

SALGSAVD. ØRMELEN — TLF. 79 431

Verksted - Delelager

STEINSGROPA — TLF. 70 629

VISBORG AUTO